

RAFAŁ BOROWY

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie

ORCID 0000-0002-4649-7898

RADOSŁAW GOSIEWSKI

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie

ORCID 0000-0001-5563-712X

**PRACE REDAKCYJNE
PAPIESKIEJ KOMISJI ODNOWY KODEKSU
PRAWA KANONICZNEGO NAD PROJEKTEM
KANONÓW O UNIWERSYTETACH
KATOLICKICH (1968-1977)**

Treść: Wstęp. – 1. Vota. – 2. Pierwszy schemat norm o uniwersytetach katolickich – 2. II sesja grupy studyjnej. – 3. Schemat W. Onclina – III sesja grupy studyjnej. – 4. Rewizja kanonów – IV sesja grupy studyjnej. – 5. Rewizja kanonów – VII sesja grupy studyjnej. – 6. Uwagi Świętej Kongregacji Wychowania Katolickiego. – 7. Rewizja kanonów – VIII i IX sesja grupy studyjnej. – 8. Schemat z 1977 roku. – Podsumowanie.

Wstęp

Zapowiedziana przez świętego papieża Jana XXIII wraz z zamiarem ogłoszenia Soboru powszechnego reforma prawa kościelnego musiała odnosić się także do rewizji kanonów o szkołach katolickich. Obowiązujące wówczas kanony 1372-1383 CIC/17¹ regulowały nie tylko funkcjonowanie szkół, lecz także wyższych instytutów studiów.

¹ Por. *Codex Iuris Canonici Pii X Pontificis Maximi iussu digestus Benedicti Papae XV auctoritate promulgatus*, 27.05.1917, AAS 09 (1917), pars II, s. 1-594, [dalej: CIC/17].

Kanon 1375 CIC/17 afirmował prawo Kościoła do zakładania wszelkich szkół także wyższych. Kanon 1376 CIC/17 dotyczył władzy upoważnionej do zakładania uniwersytetów i wydziałów katolickich oraz zatwierdzania ich statutów, zaś kanon 1379 § 2 CIC/17 zachęcał do zakładania w kraju lub regionie uniwersytetu katolickiego, jeśli istniejące na danym terytorium uniwersytety publiczne nie są przepełnione duchem katolickim. Oprócz tych kanonów, w przeciwieństwie do uniwersytetów i wydziałów kościelnych, których funkcjonowanie regulowała konstytucja apostolska Papieża Piusa XI *Deus scientiarum Dominus*² z 1931 roku, uniwersytety katolickie nie były objęte ogólną regulacją kościelną.

Prace nad rewizją kanonów Kodeksu prawa kanonicznego z 1917 roku powierzono Papieskiej Komisji Odnowy Kodeksu prawa kanonicznego³, a w jej strukturach zadanie zbadania norm o nauczaniu kościelnym zostało powierzone grupie studyjnej *De Magisterio Ecclesiastico*⁴. Tekstem bazowym dla tego zespołu ekspertów w odniesieniu do uniwersytetów katolickich była przede wszystkim soborowa Deklaracja o wychowaniu chrześcijańskim *Gravissimum educationis*⁵. Ojcowie soborowi w nowej perspektywie ukazali misję uniwersytetu katolickiego jako środka służącego publicznej, stałej i powszechnej „obecności myśli chrześcijańskiej we wszelkich

² Por. PIUS XI, *Constitutio Apostolica de universitatibus et facultatibus studiorum ecclesiasticorum Deus scientiarum Dominus*, AAS 23 (1931), s. 241-262.

³ Szerzej na temat działalności komisji w: W. GÓRALSKI, *Kodyfikacja prawa w Kościele łacińskim po soborze Watykańskim II*, Płock 1983; F. D'OSTILLIO, *La storia del nuovo Codice di Diritto Canonico. Revisione – Promulgazione – Presentazione*, Città del Vaticano 1983.

⁴ Skład grupy według stanu na czerwiec 1969 roku: P. Palazzini, I. Schröffer, H. Sansierra Robia, P. Plesca, I. Graneris, A. Galletto, I. Ratzinger, V. Che, C. Berutti, A. Domingues de Sousa, O. Semmelroth, *Coetus studiorum*, *Communicationes* 1 (1969) nr 1, s. 33.

⁵ Por. SACROSANCTUM CONCILIUM OECUMENICUM VATICANUM II, *Declaratio de educatione Christiana Gravissimum educationis*, 28.10.1965, AAS 58 (1966), s. 728-739; tekst polski: SOBÓR WATYKAŃSKI II, Deklaracja o wychowaniu chrześcijańskim *Gravissimum educationis*, w: Sobór Watykański II, Konstytucje, dekrety, deklaracje. Tekst łacińsko-polski, Poznań 2008, s. 489-509; [dalej: DWCH].

dążeniach do rozwoju wyższej kultury”⁶ oraz obowiązek Kościoła okazywania troski o rozwój poszczególnych dyscyplin uprawianych w katolickich instytutach studiów wyższych, „oparty na ich własnych założeniach i metodach oraz na wolności właściwej badaniom naukowym”⁷. W tymże dokumencie *Vaticanum II* uniwersytetom i wydziałom katolickim poświęcono uwagę w nr. 10 i 12. Stanowią one odpowiedź na potrzebę *aggiornamento* życia kościelnego i myśli katolickiej w obszarze funkcjonowania szkolnictwa wyższego i nauki w oparciu przede wszystkim o wolność człowieka w obszarze badań naukowych i jego niezbywalne prawo do poszukiwania i odnalezienia prawdy.

Papieska Komisja Odnowy Kodeksu Prawa Kanonicznego przyjęła generalny schemat działania w rewizji poszczególnych części kodeksu. Najpierw poszczególni konsultorzy grup studyjnych przygotowywali tzw. vota, czyli opracowania propozycji zmian w obowiązującym wówczas prawie. Następnie podczas wspólnych zebrań (sesji) omawiali te propozycje i podejmowali dyskusję nad poszczególnymi kanonami, co prowadziło do sporządzenia projektu odpowiedniej księgi przyszłego kodeksu. Gotowy projekt przysyłano do organów konsultacyjnych (Dykasterie Kurii Rzymskiej, konferencje biskupów, uniwersytety i wydziały kościelne, Unia Wyższych Przełożonych Zakonnych), aby po otrzymaniu odpowiedzi z uwagami ponownie przeanalizować zaproponowane brzmienie przepisów w innym zespole roboczym. Schemat całego Kodeksu prawa kanonicznego został przedstawiony w 1981 roku członkom Papieskiej Komisji Odnowy Kodeksu Prawa Kanonicznego, a po ponownej analizie w 1982 roku przekazano gotowy tekst papieżowi Janowi Pawłowi II, który go przejrzał osobiście z pomocą nielicznych ekspertów i promulgował dnia 25 stycznia 1983 roku⁸.

⁶ Por. tamże, nr 10, s. 503.

⁷ Por. tamże.

⁸ Por. *Codex Iuris Canonici auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus*, 25.01.1983, AAS 75 (1983), pars II, s. 1-317; tekst polski: *Codex Iuris Canonici auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus. Kodeks prawa kanonicznego promulgowany przez papieża*

Niniejsze opracowanie – oparte w znacznej części na niepublikowanych dotychczas materiałach z prac Papieskiej Komisji Odnowy Kodeksu Prawa Kanonicznego⁹ – odnosi się do pierwszego etapu rewizji tj. pracy grupy studyjnej *De Magisterio Ecclesiastico*, której zwieńczeniem było przygotowanie projektu III księgi Kodeksu prawa kanonicznego, rozesłanego do konsultacji w 1977 roku.

1. Vota

Grupa studyjna *De Magisterio Ecclesiastico* rozpoczęła studium na temat kanonów o uniwersytetach katolickich od przygotowania votów przez niektórych konsultorów oraz od zasięgnięcia opinii Świętej Kongregacji Seminariów i Studiów Kościelnych. Do tego zagadnienia w swoich opracowaniach odnieśli się konsultorzy: P. Palazzini, C. Berutti, J. Graneris, O. Semmelroth i V. Enrique y Tarancon

Święta Kongregacja Seminariów i Studiów Kościelnych pismem z dnia 12 lutego 1968 roku, odpowiadając na prośbę Papieskiej Komisji Rewizji Kodeksu Prawa Kanonicznego wskazała, że w sprawie uniwersytetów katolickich nie istnieje wyraźne i kompletne ustawodawstwo kanoniczne. Odnoszą się do nich niektóre kanony o szkołach. Kanon 1375 CIC/17 potwierdza prawo Kościoła do zakładania szkół, także wyższego stopnia. Kanon 1376 § 1 CIC/17 zastrzega dla Stolicy Świętej kanoniczne ustanowienie Uniwersytetu katolickiego i zatwierdzenie jego statutów. Ponieważ – zdaniem Kongregacji – wyrażenie „ustanowienie” było dyskusyjne, proponowała ona zastąpienie go sformułowaniem „erygowanie”. Kanon 1377 CIC/17 zastrzegający

Jana Pawła II w dniu 25 stycznia 1983 roku. Stan prawny na dzień 18 maja 2022. Zaktualizowany przekład na język polski, Poznań 2022.

⁹ Materiały te znajdują się w Archiwum Historycznym Dykasterii ds. Tekstów Prawnych w Rzymie, do którego Autorzy otrzymali dostęp dzięki życzliwości abp. Filippo Iannone OCarm, Prefekta Dykasterii, ks. prał. Marcusa Graulich SDB, Podsekretarza oraz ks. prał. Ioana Alexandru Pop, pracownika Dykasterii. Niniejszym Autorzy wyrażają wdzięczność, za zezwolenie na kwerendę i okazaną pomoc. Ze względu na obszerność materiału oraz brak jego szczegółowego opracowania w literaturze kanonistycznej, odniesienia do tej literatury będą nieliczne, co zdaje się rekompensować źródłowy charakter tego studium.

Stolicy Świętej prawo autoryzowania nadawania stopni akademickich, powinien pozostać niezmienny, podobnie jak kanony 1381 i 1382 CIC/17. Święta Kongregacja zapewniła, że ustawodawstwo kanoniczne o uniwersytetach katolickich będzie stanowiło przedmiot studium tej dykasterii, lecz jak zauważają Prefekt i Sekretarz, studium to wymaga przynajmniej kilku lat¹⁰.

P. Palazzini w swoim votum zaproponował nowe kanony, dotyczące Uniwersytetów lub wydziałów katolickich. Kanoniczne ustanowienie katolickiego uniwersytetu lub wydziału przysługuje wyłącznie Stolicy Apostolskiej, po zasięgnięciu opinii Konferencji Biskupów regionu lub kraju, gdzie uniwersytet ma być erygowany. Statuty tego wydziału powinny być zatwierdzone przez Stolicę Apostolską, w zakresie stopni akademickich zaproponował, dwa paragrafy. W pierwszym wskazał, że stopnie akademickie, które mają wywoływać skutki kanoniczne w kościele nie mogą być przez nikogo nadawane, chyba że na podstawie upoważnienia Stolicy Apostolskiej. W drugim z kolei zaproponował, by krajowe konferencje biskupów troszczyły się o to, żeby stopnie i tytuły akademickie zdobywane na uniwersytetach

¹⁰ Por. SACRA CONGREGATIO DE SEMINARIIS ET DE STUDIORUM UNIVERSITATIBUS, num. protoc. 833/66, s. 5-6, w: Archivio del Dicastero per i Testi Legislativi, Fondo Pontificia Commissio Codici Iuris Canonici Recognoscendo,teczka nr 164: "Circa questo secondo settore universitario, non è sistita mai, né tuttora esiste, una esplicita e completa legislazione canonica. Nel tit. XXII del Codice di Diritto Canonico, "De Scholis": il can. 1375 afferma il diritto della Chiesa di fondare Scuole anche di ordine superiore; il can. 1376, § 1 riserva alla S. Sede la "canonica constitutio" delle Università Cattoliche e la approvazione dei loro Statuti. Poiché l'espressione "constitutio" si è prestata ad equivoci e discussioni, sarà forse bene sostituirla con "erectio". La materia del § 2 è molto ben chiara dal cap. VIII della Const. Apost. "Regimini Ecclesiae Universae" sulla riforma della Curia Romana (15 ag. 1967). – il can. 1377, che riserva alia S. Sede il diritto di autorizzare il conferimento dei gradi accademici dev'essere mantenuto senza alcuna attenuazione. – il can. 1381 (e 1382) dev'essere parimenti mantenuto nella sua forma attuale, soprattutto dopo che il Concilio Vaticano II ha ribadito la responsabilità dell'Ordinario dei luoghi anche nei riguardi dei Religiosi. Si fa presente che la legislazione canonica del settore universitario "cattolico" formerà oggetto di un prossimo studio della Sacra Congregazione: studio, che richiederà però almeno un paio d'anni".

katolickich były uznawane także przez władzę cywilną i zrównane ze stopniami nadawanymi na państwowych uczelniach. W kolejnym nowym kanonie zawarł następujące propozycje: na katolickich uniwersytetach, w których nie ma wydziałów teologicznych powinno się erygować instytut lub katedrę świętej teologii, gdzie prowadzono by przystosowane wykłady także dla świeckich studentów. Na tych uniwersytetach i wydziałach należy się troszczyć by służyły przede wszystkim promowaniu badań naukowych. Uniwersytety i wydziały katolickie powinny być tak rozmieszczone w różnych częściach świata, aby dobrze rokujący młodzi ludzie, także ci mniej zamożni, z łatwością mogli się do nich zapisywać. Ordynariusze miejscowi niech się troszczą, aby na uniwersytetach i wydziałach nie katolickich były również takie centra uniwersyteckie, w których kapłani, zakonnicy i odpowiedni świeccy udzielaliby stale duchowej i intelektualnej pomocy młodzieży akademickiej. Zalecał także współpracę pomiędzy uniwersytetami i wydziałami katolickimi za pomocą takich środków i sposobów, które mogą przyczyniać się do promowania ich rozwoju zarówno we własnym kraju, jak i w innych¹¹.

¹¹ Por. P. PALAZZINI, *De recognitione canonum 1372-1383. Votum*, 31.07.1967, s. 4, w: Archivio del Dicastero per i Testi Legislativi, Fondo *Pontificia Commissio Codici Iuris Canonici Recognoscendo*,teczka nr 164: "§ 2 – Canonica constitutio catholicae studiorum Universitatis vel Facultatis, Sedi Apostolicae unice, consulta tamen Conferentia Episcopali regionis, vel nationis, in qua Universit[at]s est erigenda, competit. § 3 – Universitas vel Facultas catholica, etiam religiosis familiis conceditis, sua debet habere statuta a Sede Apostolica probata. § 4 – Gradus academicos, qui effectus canonicos in Ecclesia habent, nemo conferre potest, nisi ex facultate ab Apostolica Sede concessa. § 5 – Cuiuscumque nationis Conferentia Episcopalis curet, ut gradus, vel tituli academici in catholicis Universitatibus consecuti, etiam ab Auctoritate civili ita agnoscantur ut aequiparentur in illius Status Academiae consecutis. (...). Can. xxxxxxxx. § 1 – In Universitatibus catholicis, in quibus nulla Facultas S. Theologiae exstet, Institutum erigatur, vel Cathedra S. Theologiae, in qua lectiones laicis quoque alumnis accomodatae tradantur. § 2 – In iisdem Universitatibus et Facultatibus Instituta maxime foveantur, quae primario investigationi scientificae promovendae inserviunt. § 3 – Universitates et Facultates catholicae ita in diversis terrae partibus convenienter distribuantur, ut iuvenibus maioris spei, etsi temoioris fortunae, facilis ad easdem aditus evadat. § 4 – Locorum Ordinarii

C. Berutti w swoim votum zaproponował by kan. 1379 § 3 brzmiał następująco: Na ile to możliwe należy się troszczyć o zakładanie Uniwersytetów i wydziałów katolickich, odpowiednio rozmieszczonych w różnych częściach świata, w których poszczególne dyscypliny będą tak uprawiane z ich własnymi założeniami własną metodą i właściwą wolnością badań naukowych, aby z dnia na dzień coraz głębiej osiągnano ich zrozumienie i bardziej przyswajano w jaki sposób wiara i rozum zwracają się ku jednej prawdzie¹².

J. Graneris proponował dodanie na końcu kan. 1379 § 2 obowiązku prowadzenia na uniwersytetach katolickich odpowiednio przystosowanych wykładów z teologii, także dla świeckich studentów¹³.

O. Semmelroth w odniesieniu do kan. 1379 proponował, by został on opuszczony. Skoro w kanonie ogólnym potwierdzono prawo kościoła do zakładania uniwersytetów. Nie wydaje się słusznym, pouczać o zakładaniu tychże uniwersytetów w kolejnym ogólnym kanonie, gdyż ze względu na różne sytuacje w różnych regionach,

curent ut etiam apud Universitates et Facultates non catholicas convictus et centra universitaria habeantur, in quibus sacerdotes, religiosi et laici idonei iuventuti universitariae spirituale et intellectuale permanenter praebeant. Can. xxxxxxxx. – Tum cooperatio, tum collaboratio inter scholas et praesertim inter Universitates et Facultates catholicas maxime foveatur iis mediis et modis, quae earum progressionem tam in propria quam in aliis nationibus promovere possunt”.

¹² Por. C. BERUTTI, *Votum quoad normas “De Scholis” cann. 1372-1383*, 28.12.1967, s. 3, w: Archivio del Dicastero per i Testi Legislativi, Fondo *Pontificia Commissio Codici Iuris Canonici Recognoscendo*,teczka nr 164: “can. 1379 § 3. Universitates vel Facultates catholicae, in diversis terrae partibus convenienter distributae, quantum potest, condandae curentur, in quibus singulae disciplinae propriis principiis, propria methodo atque propria inquisitionis scientificae libertate ita excolantur, ut profundior in dies earum intelligentia obtineatur et altius perspiciatur quomodo fides et ratio in unum verum conspirent”.

¹³ Por. J. GRANERIS, *De Scholis*, 30.12.1967, nr 4, w: Archivio del Dicastero per i Testi Legislativi, Fondo *Pontificia Commissio Codici Iuris Canonici Recognoscendo*,teczka nr 164: “4) – Can. 1379 § 2, posset compleri: “... Universitas catholica condatur, in qua S. Theologiae lectiones laicis quoque alumniis accommodatae tradantur”.

decyzje w tych sprawach powinny zostać pozostawione konferencjom biskupów¹⁴.

V. Enrique y Tarancon zauważył, że porządek kanonów o szkołach należy dostosować do nauczania Soboru Watykańskiego II. W odniesieniu do uniwersytetów zauważył jedynie, konieczność ustanowienia szczególnych warunków do erygowania uniwersytetów katolickich, zgodnie z deklaracją *Gravissimum educationis*, nr. 10¹⁵.

2. Pierwszy schemat norm o uniwersytetach katolickich – II sesja grupy studyjnej

Podjmując zagadnienia związane z katolickim szkolnictwem, grupa studyjna podczas drugiej sesji w dniach 13-17 lutego 1968 roku, przygotowała wstępny schemat ułożenia poszczególnych norm o uniwersytetach katolickich, nadając mu tytuł – O uniwersytetach studiów w ogólności. Zastanawiać może dlaczego temat ten został poprzedzony normami o uniwersytetach i wydziałach studiów kościelnych. Należy jednak zauważyć, że określenie „in genere” w tym wypadku dotyczy nie norm wspólnych dla uniwersytetów, ale norm o uniwersytetach, które można nazwać ogólnymi (w kontrapozycji do uniwersytetów przeznaczonych do kultywowania przede wszystkim nauk świętych – studiów kościelnych).

W pierwszej kolejności konsultorzy zwrócili uwagę, jaki podmiot jest uprawniony do erygowania uniwersytetów katolickich oraz gdzie

¹⁴ Por. O. SEMMELROTH, *Annotationes ad canones 1372-1383 recognoscendos*, 26.12.1967, s. 1-2, w: Archivio del Dicastero per i Testi Legislativi, Fondo *Pontificia Commissio Codici Iuris Canonici Recognoscendo*, teczek nr 164: “can. 1379. Hic canon videtur omitti posse. Postquam jus ecclesiae erigendii scholas et univeritates antea statutum est, videtur melius monitum de condendis scholis vel universitatibus in tam generali canone non statuere, propter diversas in diversis regionibus situationes. Decisiones de hac re relinquuntur conferentiis episcoporum”.

¹⁵ Por. V. ENRIQUE Y TARANCON, *Quaestio: “Quaenam recognoscendas sint, i. e. mutanda addenda vel supprimenda in normis de scholis (cann. 1372-1383)”*, nr 14, s. 2, w: Archivio del Dicastero per i Testi Legislativi, Fondo *Pontificia Commissio Codici Iuris Canonici Recognoscendo*, teczek nr 164: “14. Statuan[tur] conditiones speciales ad erigendas Universitates catholicas (cf. GEM, 10) et facultates Scientiarum sacrarum (GEM, 11)”;

należy je erygować. W Kodeksie prawa kanonicznego z 1917 roku zagadnienie to było poruszane w kanonie 1376 oraz 1379 § 2. W. Onclin uważał, że może je erygować tak Stolica Apostolska, jak i konferencja biskupów, lub lepiej zadeklarować: Uniwersytety o światopoglądzie katolickim mogą erygować także wierni, aby jednak takie Uniwersytety nosiły miało Uniwersytetu katolickiego wymaga się erygowania albo przez Stolicę Apostolską, albo konferencję biskupów po konsultacji ze Stolicą Świętą. P. Palazzini uważał, że Uniwersytet katolicki może erygować tylko Stolica Apostolska, ponieważ Uniwersytet jest powszechny. W. Onclin odpowiedział, że także konferencja biskupów jest kompetentna, ponieważ także biskupi mają się troszczyć o wszystkie Kościoły¹⁶.

O. Semmelroth wskazywał, że można mówić: konferencje biskupów niech się troszczą, aby tam, gdzie jest taka potrzeba i jest to możliwe, były także Uniwersytety, w których przekazuje się dyscyplinę przepełnioną zmysłem katolickim. J. Schröffer zauważył, że w niektórych regionach może to być trudne np.: w Niemczech, a ponadto często brakuje środków niezbędnych do erygowania takich instytutów¹⁷. W odniesieniu do erygowania katedry teologii na tychże

¹⁶ Por. PONTIFICIA COMMISSIO CODICI IURIS CANONICI RECOGNOSCENDO, *Coetus Studiorum recognoscendi normis Codicis "De Magisterio Ecclesiastico"*. Sessio II^a diebus 13 februarii ad 17 februarii habita (a. 1968), s. 41, w: Archivio del Dicastero per i Testi Legislativi, Fondo Pontificia Commissio Codici Iuris Canonici Recognoscendo, teczka nr 164: "12. = Schema dicendorum de Universitatibus studiorum in genere.- 1) – De auctore erectionis.- Aestimavit Rev.mus Onclin eas erigi posse sive a Sede Apostolica, sive ab Episcoporum Conferentia, vel potius declarat: Universitates catholico sensu imbutas possunt erigere etiam christifideles; ut autem tales Universitates nomen gerant „Universitatis catholicae”, requiritur erectio sive a Sede Apostolica, sive ab Episcoporum Conferentia, consulta Sancta Sede. Censet Exc.mus Palazzini Universitatem catholicam erigi tantum posse a Sancta Sede, quia Universitas est universalis. Aestimavit tamen Rev.mus Onclin etiam Conferentiam Episcoporum esse competentem, quia etiam Episcopi sollicitudinem habent omnium Ecclesiarum”.

¹⁷ Por. tamże, s. 41-42: "2) – De eisdem erigendis.- Declarat Rev.mus Semmelroth dici posse curent Episcoporum Conferentiae ut, ubi expediat et fieri possit, habeantur etiam Universitates in quibus disciplinae tradantur sensu catholico imbutae.

uniwersytetach wskazano, że należy oprzeć na deklaracji *Gravissimum educationis*, nr 10. Sobór polecał bowiem, aby na uniwersytetach katolickich, które nie mają wydziału teologicznego, istniał instytut albo katedra świętej teologii, aby w stosowny sposób prowadzić także wykłady dla studentów świeckich¹⁸. O. Semmelroth przekonywał, że norma ta dotyczy Uniwersytetów kościelnych. W. Onclin z kolei, że zasada ta ma moc przede wszystkim w stosunku do nich, lecz także do innych, ilekroć to możliwe¹⁹.

Konieczność koordynacji pomiędzy uniwersytetami postanowiono umieścić na końcu tytułu o uniwersytetach *in genere*²⁰. Z kolei, podobnie jak w odniesieniu do erygowaniu katedry teologii, normę o trosce o życie duchowe studentów należy oprzeć o Deklarację *Gravissimum educationis*, nr 10. Zdaniem konsultorów ma to wielkie znaczenie²¹.

Konsultorzy z grupy studyjnej *De Magisterio Ecclesiastico* podjęli również dyskusję na temat normy deklarującej naturę i cel uniwersytetów katolickich. J. Schröffer oświadczył, że należy poruszyć także temat natury i celu tych uniwersytetów. Ponieważ prawo do ich istnienia w tych czasach było przez wielu negowane. W. Onclin ocenił, że należy potwierdzić, że te uniwersytety zmierzają do przekazywania

Notat Exc.mus Schroffer illud in certis regionibus difficile esse, v.g. in Germania, et insuper saepe deesse media ad erectionem necessaria”.

¹⁸ Por. DWCH, nr 10, s. 503.

¹⁹ Por. PONTIFICIA COMMISSIO CODICI IURIS CANONICI RECOGNOSCENDO, *Coetus Studiorum recognoscendi normis Codicis “De Magisterio Ecclesiastico”. Sessio II^a diebus 13 februarii ad 17 februarii habita (a. 1968)*, s. 42, w: Archivio del Dicastero per i Testi Legislativi, Fondo Pontificia Commissio Codici Iuris Canonici Recognoscendo, teczka nr 164: “3) – Cathedra theologiae in illis erigenda.- Illud suadetur in Declaratione “Gravissimum educationis”, n. 10. – Rev.mus Semmelroth aestimat illam normam respicere Universitates de quibus in n. 2) praecedenti agitur. Rev. mus Onclin autem censet principium valere praesertim de iisdem, sed etiam de aliis, in quantum id fieri possit”.

²⁰ Por. tamże: “4) – Norma de coordinatione inter Universitates.- Uti iam admissum est, norma generalis tradenda est in fine tituli”.

²¹ Por. tamże: “5) – Cura vitae spiritualis studentium. – De ea agitur in Declaratione “Gravissimum educationis”, n. 10. Norma requiritur de cura spirituali, quae est maximi momenti”.

nauki przepełnionej duchem chrześcijańskim. O. Semmelroth uważał, że lepiej mówić o duchu katolickim. W. Onclin jednak zaproponował inną formułę: naukę przepełnioną duchem chrześcijańskim, określonym także przez Urząd Nauczycielski Kościoła, albo też inną formę: naukę przepełnioną duchem chrześcijańskim, określonym także przez nauczanie Kościoła. Norma tego rodzaju spodobała się wszystkim²².

Podobnie jak w przypadku koordynacji pomiędzy uniwersytetami uważano za stosowne sformułowanie przepisu o ich współpracy, który będzie umieszczony na końcu tytułu, a merytoryczną podstawę dla niego stanowić będzie nr 12 Deklaracji *Gravissimum educationis*²³.

Wśród ważnych zadań uniwersytetów katolickich Sobór Watykański II wymienił konieczność przenikania rzeczywistości kulturalnej. Proponowano, aby coś wskazać o tym zadaniu. Lecz W. Onclin oświadczył, że te problemy były już poruszane. C. Berutti nalegał, przekonując, że należy zadbać o możliwość, aby dorośli także mieli większe wykształcenie w sprawach religijnych. Aby to osiągnąć można organizować konferencje o sprawach religijnych, powoływać akademie religijne lub wyższe szkoły religii. W. Onclin uważał, że jest to możliwe przede wszystkim w miastach, w których są uniwersytety niekatolickie. A. Galletto oświadczył, że te szkoły wyższe nie tylko powinny wykładać teologię, lecz całą kulturę chrześcijańską. O. Semmelroth zgadzał się, że takimi szkołami powinny być nazywane te,

²² Por. tamże s. 42-43: "6) – De natura et fine Universitatum catholicarum» – Declarat Exc.mus Schröffer de natura et fine harum Universitatum agendum esse, quia ius ad existentiam harum Universitatum hodie a non paucis negatur. Rev. mus Onclin aestimat affirmandum esse illas Universitates id intendere ut tradatur doctrina spiritu christiano imbuta. Rev.mus Semmelroth affirmat potius dicendum esse „spiritu catholico imbuta”. Proponit autem Rev.mus Onclin hanc aliam formulam „doctrina spiritu imbuta christiano, Magisterio Ecclesiae etiam determinato”, vel etiam hanc formam: „spiritu doctrinae christianae imbuta, etiam ab Ecclesiae magisterio determinatae”. Placet forma huius generis omnibus”.

²³ Por. tamże s. 43: "7) – De cooperatione inter Universitates. – Norma generalis tradenda est in fine tituli, secundum supra dicta (cfr. Declaratio „Gravissimum educationis”, n. 12)”.

w których wykłada się teologię. W. Onclin zaproponował, aby mówić: naukę teologii i także inne, które dotyczą kultury chrześcijańskiej²⁴.

A. Galletto zaproponował, aby w kanonie końcowym potwierdzić, że świeccy powinni bardzo się przykładać do wychowania religijnego w obecnych czasach. W. Onclin uważał, że lepiej umieścić tę normę na początku tytułu. Apostolat, którym wszyscy powinni być przepełnieni, powinien ich do tego przynaglać, aby troszczyli się o wykształcenie religijne; powinna to być jednak bardziej zachęta, niż prawdziwa norma. A. Galletto przekonywał, że zadanie to stanowi prawdziwy obowiązek: wszyscy duchowni i świeccy, którzy chcą, aby życie chrześcijańskie było w tym świecie zachowane, powinni się troszczyć o wykształcenie religijne. O. Semmelroth i W. Onclin uważali, że norma ogólna przypominająca ten obowiązek może znaleźć się na początku tytułu. Wszyscy pozostali się na to zgodzili²⁵.

²⁴ Por. tamże, s. 43-44: "8) – Munias Universitatum catholicarum penetrandi in ambitu culturali. Proponitur ut de hoc munere quid dicatur. Sed, declarat Rev.mus Onclin de hoc munere iam supra quaestionem fuisse. Instat Rev.mus Berutti arguens adultis praebendam esse possibilitatem ut in rebus religionis maiorem habeant institutionem; ad hoc efficiendum, conferentiae etiam ordinari debent de religiosis quaestionibus, academiae religionis erigi possunt vel scholae superiores religionis. Censet Rev.mus Onclin id praesertim fieri posse in civitatibus, in quibus adsunt Universitates non catholicae. Declarat Rev.mus Galletto, illas scholas superiores non tantum tradere debere theologiam, sed integram culturam christianam. Rev.mus Semmelroth affirmat illas scholas tamen dicendas esse scholas in quibus traditur theologica disciplina. Rev.mus Onclin aestimat dici posse: „disciplinae theologiae aliaeque quae culturam christianam spectant”.

²⁵ Por. tamże, s. 44: "9) – Momentum institutionis religiosae.- Rev.mus Galletto proponit ut in canone finali affirmetur quod laici institutionem religiosam magni facere debent in hoc nostro tempore. Rev.mus Onclin censet talem normam tradendam potius esse initio tituli: sensus apostolatus quo omnes imbuti esse debent eos impellere debet ut curam habeant de institutione religiosa; sed esset potius exhortatio, non vera norma. Rev.mus Galletto declarat quaestionem esse de vero officio: clerici et laici omnes qui volunt ut vita christiana in hoc mundo foveatur, debent curam habere institutionis religiosae, Rev.mus Semmelroth et Rev.mus Onclin aestimant normam generalem hoc officium affirmantem initio tituli statui posse. Consentiant alii omnes”.

Ponadto wszyscy konsultorzy zgodzili się, że można usunąć normę kan. 1383 CIC/17, w której polecano stosować zakaz spowiadania studentów przez przełożonych instytutu²⁶. A. Galletto zaproponował, aby uczynić wzmiankę o konieczności zwrócenia uwagi na współczesne środki komunikacji. P. Palazzini zastanawiał się, czy należy coś mówić o samorządnych działaniach studentów. W. Onclin odpowiedział, że w Kodeksie należy powstrzymać się od regulowania tej sprawy, ponieważ niebezpiecznym jest ustanawianie jakiejkolwiek normy w tym temacie. Zgodnie ze zdaniem W. Onclina tak samo niebezpiecznym jest ustanawianie czegokolwiek o tym, że studenci powinni brać udział w zarządzaniu uniwersytetem²⁷. Na tym zakończono dyskusję o uniwersytetach w ogólności podczas obrad drugiej sesji tego zespołu studyjnego.

3. Schemat W. Onclina – III sesja grupy studyjnej

Zagadnieniem unormowania w Kodeksie prawa kanonicznego w sposób bardziej kompleksowy uniwersytetów katolickich grupa studyjna zajęła się podczas swojej III sesji odbywanej w dnia 21-26 października 1968 roku. Na to zebranie W. Onclin przygotował projekt kanonów, który stał się podstawą dalszej dyskusji.

Uważał on, że przede wszystkim należy potwierdzić w kodeksie prawo Kościoła do zakładania Uniwersytetów nauk świeckich i zaproponował następujący kanon (22):

Kościół powołuje wyższe Uniwersytety studiów i wydziały, w których uprawa się różne nauki świeckie, przede wszystkim, aby, przyczynić się do głębszego poznania rzeczy, aby mogły stanowić pomoc w lepszym poznaniu prawdy objawionej, a także dla wspólnego dobra

²⁶ Por. tamże, s. 45: "10) – Norma can. 1383 deleri potest, iuxta omnes".

²⁷ Por. tamże: "11) – Aliae quaestiones. a) – Rev.mus Galletto proponit ut etiam mentio fiat de necessitate attendendi ad instrumenta communicationis hodierna. b) – Exc.mus Palazzini rogat utrum aliquid dici debeat de syndicali actione studentium. Respondet Rev.mus Qnclin Codicem ab ordinanda hac quaestione abstinere debere, quia periculosum est aliquam normam de hoc tradere. c) – Secundum Rev.mum Qnclin item periculosum est aliquid statuere de parte quam studentes habere debent in regimine Universitatis".

ludzkości, tj. również dla ich dobra duchowego. J. Schröffer proponował, aby ostanía fraza została umieszczona jako pierwszy powód istnienia uniwersytetów katolickich, a co za tym idzie, aby kanon przyjął następujące brzmienie: Kościół powołuje wyższe Uniwersytety studiów i wydziały, w których uprawa się różne nauki świeckie, przede wszystkim, aby się przyczynić dla wspólnego dobra ludzkości, tj. również dla ich dobra duchowego, a także poza tym, aby pomóc w głębszym poznaniu rzeczy, aby mogły stanowić pomoc w lepszym poznaniu prawdy objawionej. To sformułowanie spodobало się wszystkim²⁸.

Dalej W. Onclin zaproponował następujący kanon (23): Żaden uniwersytet studiów nie może nazywać się uniwersytetem katolickim, chyba że został erygowany przez Stolicę Apostolską albo konferencję biskupów, albo któremu na posługiwanie się nazwą uniwersytet katolicki zezwoliła ta sama Stolica Apostolska albo konferencja biskupów

²⁸ Por. PONTIFICIA COMMISSIO CODICI IURIS CANONICI RECOGNOSCENDO, *Coetus Studiorum recognoscendi normis Codicis "De Magisterio Ecclesiastico". Sessio III^a (Conventus dd. 21-26 octobris 1968)*, s. 27, w: Archivio del Dicastero per i Testi Legislativi, Fondo Pontificia Commissio Codici Iuris Canonici Recognoscendo,teczka nr 164: "IV – Disceptatio de Universitatibus in Genere. – Rev.mus Onclin aestimat ante omnia affirmandum esse in Codice ius Ecclesiae concedendae Universitates de scientiis profanis et proponit canonem sequentem. I) – Ad canonem 22 "Magni facit Ecclesia Universitates studiorum atque Facultates, in quibus diversae excoluntur scientiae profanae, quippe quae, ad profundiorum rerum cognitionem cum adlaborent, ad veritatem revelatam altius cognoscendam auxilio esse valeant, quaeque ad hominum bonum commune, ideoque ad eorundem bonum spirituale quoque conferant". Exc.mus Schroeffler proponit ut ultima phrasis "quaeque ad hominum bonum commune, ideoque ad eorundem donum spirituale quoque conferant" ponatur ut prima ratio, ita ut canon hoc modo sonet: "Magni facit Ecclesia Universitates studiorum atque Facultates, in quibus diversae excoluntur scientiae profanae, quippe quae ad hominum bonum commune ideoque ad eorundem bonum spirituale quoque conferant, quaeque praeterea, ad profundiorum rerum cognitionem cum adlaborent, ad veritatem revelatam altius cognoscendam auxilio esse valeant". Placet omnibus".

po wysłuchaniu Stolicy Apostolskiej. Takie sformułowanie zostało przyjęte przez wszystkich²⁹.

Kolejny kanon (24) w propozycji W. Onclina brzmiał: Tam, gdzie, uwzględniając wszelkie okoliczności, jest to możliwe i wydaje się odpowiednie, konferencje biskupów niech się troszczą, aby był uniwersytet, w którym różne dyscypliny wykłada się w duchu chrześcijańskim, tak jak jest on określany przez nauczanie Kościoła, w taki sposób, aby zadbać o powszechną obecność myśli chrześcijańskiej we wszelkich dążeniach do rozwoju wyższej kultury. (Por. Deklaracja *Gravissimum educationis*, nr 10)³⁰. O. Semmelroth proponował dodanie słowa: „z zachowaniem autonomii naukowej”, ponieważ nauka poskromiona, nie ma ducha chrześcijańskiego. J. Schröffer uważał, że wystarczającym jest to, co mówi się w kan. 26, czyli: „...Moderatorzy uniwersytetów oraz profesorowie, aby rozwijano poszczególne dyscypliny właściwymi zasadami, właściwą metodą oraz właściwą wolnością badań naukowych...”. W. Onclin zaproponował dodanie: „z zachowaniem jednak ich legalnej autonomii”. Ten dodatek został przyjęty. Z kolei W. Onclin zaproponował usunięcie słów: „przepełniony duchem chrześcijańskim, tak jak określa go nauczanie Kościoła”. Wszyscy się zgodzili, dlatego tekst ma brzmieć: Tam, gdzie, uwzględniając wszelkie okoliczności, jest to możliwe i wydaje się odpowiednie, konferencje biskupów niech się troszczą, aby był uniwersytet, w którym różne dyscypliny, z zachowaniem jednak ich legalnej autonomii, wykłada się w taki sposób, aby zadbać o powszechną obecność myśli chrześcijańskiej we wszelkich dążeniach do rozwoju wyższej kultury. (Por. Deklaracja *Gravissimum educationis*, nr 10)³⁰.

²⁹ Por. tamże, s. 28: “2) – Ad canonem 23 Rev.mus Onclin proponit canonem sequentem: “Nulla studiorum Universitas nomen ‘Universitatis catholicae’ gerat, nisi quae ab Apostolica Sede vel Episcoporum Conferentia erecta sit, aut cui nomen ‘Universitas catholica’ ab eadem Apostolica Sede vel ab Episcoporum Conferentia, audita Apostolica Sede, concessum sit”. Placet uti est”.

³⁰ Por. tamże, s. 28-29: “3) – Ad canonem 24 Rev.mus Onclin proponit: “Ubi, attentis omnibus adiunctis, id fieri possit et expedire iudicaverint, Episcoporum Conferentiae curent ut habeantur Universitates in quibus variae disciplinae tradantur

Do kanonu 25 W. Onclin zaproponował następujący tekst: „Aby badania teologiczne były związane z właściwymi sobie czasami, a także, aby ludzie uprawiający różne dyscypliny mogli przyczynić się do pełniejszego rozwoju wiedzy o wierze, konferencje biskupów niech się troszczą, aby na uniwersytetach katolickich, a także tam gdzie to możliwe, także na innych uniwersytetach, erygowano wydział świętej teologii, albo instytut, albo przynajmniej katedrę świętej teologii, na której także świeccy studenci będą otrzymywali dostosowane wykłady (Por. Deklaracja *Gravissimum educationis*, nr 10)³¹. Ten sam W. Onclin zaproponował, aby sformułowanie „powiązana została” albo „złączona” zastąpiło sformułowanie „związane”. Zmiana nie zyskała aprobaty O. Semmelroth i innych konsultorów, ponieważ teologia powinna nie tylko być związana z właściwymi czasami itd., lecz powinna w szczególny sposób wpływać na uprawianie innych

sensu christiano, uti ab Ecclesia magisterio definitur, imbutae, ita ut universalis praesentia efficiatur mentis christianae in toto culturae altioris promovendo studio (Declar. “Gravissimum educationis”, n.10)”. Rev.mus Semmelroth proponit ut addantur verba “servata autonomia scientifica” ratio haec est: scientia coercenda non est sensu christiano. Exc.mus Schroeffler tamen censet sufficiens esse quod in can. 26 dicitur, scilicet: “... Universitatum Moderatores atque professores ut singulae disciplinae propriis principiis, propria methodo atque propria inquisitionis scientificae libertate excolantur...”. Proponit Rev.mus Onclin ut dicatur “servata quidem earundem legitima autonomia”. Placet haec additio. Rev.mus Onclin proponit ut deleantur verba “sensu christiano uti ab Ecclesia Magisterio definitur, imbutae...”. Concordant omnes. Itaque textus erit: “Ubi, attentibus omnibus adiunctis, id fieri possit et expedire iudicaverint, Episcoporum Conferentiae curent ut habeantur Universitates in quibus variae disciplinae, servata quidem earum legitima autonomia, ita tradantur, ut universalis praesentia efficiatur mentis christianae in toto culturae altioris promovendo studio (Declar. “Gravissimum educationis”, n. 10)”.

³¹ Por. tamże, s. 29-30: “4) – Ad canonem 25 Rev.mus Onclin sequentem textum proponit: “Ut theologica inquisitio connexa sit cum proprio tempore atque homines variarum disciplinarum excultores ad pleniorē fidei quoque scientiam iuvare possit, curent Episcoporum Conferentiae ut in Universitatibus catholicis, immo, ubi id fieri possit, etiam in aliis Universitatibus, erigatur Facultas S. Theologiae aut Institutum vel saltem Cathedra S. Theologiae, in qua lectiones laicis quoque alumnis accommodatae tradantur (Declar. “Gravissimum educationis”, n.10)”.

nauk³². W. Onclin z J. Schröffer'em zaproponowali następującą formułę: „aby badania teologiczne lepiej łączyły się z problemami właściwymi każdemu czasowi”. To sformułowanie zyskało uznanie wszystkich³³. W. Onclin zaproponował, aby w miejsce słów „przyczyniać się” umieścić „mogli przynosić pomoc”. Wszyscy przyjęli tą poprawkę³⁴.

J. Schröffer uważał, że należy poprawić ostatnią frazę, gdzie mowa o erygowaniu wydziałów teologicznych na pozostałych uniwersytetach, ponieważ w ten sposób wydaje się, że na wszystkich uniwersytetach powinien być taki wydział. W. Onclin zaproponował następującą poprawkę „tam, gdzie to pożyteczne i możliwe... etc.”. To również zostało przyjęte przez wszystkich³⁵.

O. Semmelroth proponował, aby ostatnie zdanie poprawić w następujący sposób: „na którym... świeccy” zastąpić następującym sformułowaniem: „w którym będą prowadzone wykłady studiów teologicznych dla świeckich”. Powodem tej poprawki jest to, że słowa o dostosowanym do świeckich wykładzie teologii, tak jak mówi się w kanonie, sugerują, że wykłady przekazywane świeckim będą miały niższy poziom niż wykłady dla duchownych³⁶. W. Onclin zapropo-

³² Por. tamże, s. 30: “Rev.mus Onclin proponit verba „coniuncta sit” vel „colligetur” loco „connexa sit”. Mutatio non placet Rev.mo Semmelroth aliisque Consultoribus, quia theologia debet non tantum coniungi cum proprio tempore... etc., sed debet peculiari modo influxum in alias scientias exercere”.

³³ Por. tamże: “Rev.mus Onclin una cum Exc.mo Schroffer proponit sequentem formulam: „Ut theologica inquisitio aptius cum quaestionibus cuique tempori propriis connectatur”. Placet omnibus”.

³⁴ Por. tamże: “Rev.mus Onclin proponit ut loco verborum “iuvare possit” adhibeantur “auxilio esse valeat”. Placet omnibus”.

³⁵ Por. tamże: “Exc.mus Schroffer aestimat ultimam phrasim, ubi agitur de erectione Facultatis S. Theologiae in aliis Universitatibus corrigendam esse, quia hoc modo videretur in omnibus Universitatibus facultatem theologicam erigendam esse. Rev.mus Onclin proponit sequentem correctionem “ubi id expediat et fieri possit, ... etc.”. Placet omnibus”.

³⁶ Por. tamże, s. 30-31: “Rev.mus Semmelroth proponit ut ultima phrasis „in qua lectiones ... tradantur” sequenti modo corrigatur „in qua lectiones studio theologico laicorum tradantur”; ratio haec est: verba „laicis quoque alumni accommodatae ...”

nował sformułowanie: „na której będą prowadzone wykłady także dla świeckich”³⁷. Zostało to przyjęte przez wszystkich, dlatego kanon przyjął następujące brzmienie: „Aby badania teologiczne lepiej powiązać z problemami właściwymi każdemu czasowi, a także aby mogło być to pomocą w pełniejszej wiedzy o wierze dla ludzi uprawiających różne dyscypliny, niech konferencje biskupów troszczą się, aby na uniwersytetach katolickich, a także tam gdzie to pożyteczne i możliwe, także na innych uniwersytetach erygowano wydział świętej teologii, albo instytut lub przynajmniej katedrę świętej teologii, na której będą prowadzone wykłady także dla świeckich (Por. Deklaracja *Gravissimum educationis*, nr 10)”³⁸.

W odniesieniu do sposobu uprawiania nauki na uniwersytetach katolickich W. Onclin zaproponował, aby obowiązek troski o tenże właściwy sposób spoczywał na władzach kościelnych, rektorach i profesorach. Ujął to w następującej propozycji kanonu (26): Święci Pasterze, rektorzy uniwersytetów i profesorowie niech się troszczą, aby na wszystkich uniwersytetach i wydziałach zależnych od Kościoła poszczególne dyscypliny były uprawiane w oparciu o ich własne założenia i metody oraz na wolności właściwej badaniom naukowym, aby każdego dnia osiągano głębsze ich zrozumienie oraz by wyraźniej dostrzegano, w jaki sposób wiara i rozum prowadzą do tej samej prawdy (Por. Deklaracja *Gravissimum educationis*, nr 10)”³⁹.

uti sunt in canone, indicare videntur quod lectiones laicis traditae inferioris rationis sunt quam lectiones clericis traditae”.

³⁷ Por. tamże, s. 31: “Rev.mus Onclin proponit sequentem locutionem: “In qua lectiones pro laicis quoque tradantur”.

³⁸ Por. tamże: “Placet omnibus, itaque textus erit: „Ut theologica inquisitio aptius cum quaestionibus cuique tempori propriis connectatur atque hominibus variarum disciplinarum excultoribus ad pleniorē fidei quoque scientiam auxilio esse valeat, cūrent Episcoporum Conferentiae ut in Universitatibus catholicis, immo, ubi id expediat et fieri possit, etiam in aliis Universitatibus, erigatur Facultas S. Theologiae aut Institutum vel saltem Cathedra S. Theologiae, in qua lectiones pro laicis quoque tradantur (Declar. “Gravissimum educationis”, n. 10)”.

³⁹ Por. tamże: “5) – Ad canonem 26 Rev.mus Onclin proponit textum sequentem: „In Universitatibus et Facultatibus omnibus quae ab Ecclesia dependent, solliciti sint sacri pastores, Universitatum rectores atque professores ut singulae disciplinae

O. Semmelroth zaproponował, aby przedostatnie słowa i ostatnia część, tj. „aby każdego dnia... tej samej prawdy” usunąć, ponieważ wydają się wskazywać, że taki jest cel uniwersytetów. J. Schröffer podzielał ten pogląd i potwierdzał, że nie istnieje jasne powiązanie pomiędzy słowami „w oparciu o ich własne założenia i metody oraz na wolności właściwej badaniom naukowym” ze słowami: „w jaki sposób wiara i rozum prowadzą do tej samej prawdy”. W. Onclin zaproponował, aby powiązać te zdania sformułowaniem „tak, aby”. Wszyscy się zgodzili⁴⁰.

J. Schröffer, V. Che i C. Berutti uważali, że należy z kanonu usunąć sformułowanie „Święci Pasterze” z następujących powodów: 1. W deklaracji soborowej *Gravissimum educationis*, nr 10, wspomina się tylko dyscypliny, nie zaś Świętych Pasterzy lub rektorów i profesorów; 2. Święci Pasterze nie powinni troszczyć się o założenia i metody, lecz mają jedynie zadanie wizytowania; 3. Pasterzom brak koniecznych kompetencji w poszczególnych dyscyplinach; 4. Pasterze powinni się troszczyć, aby zachowywano autonomię w uniwersytetach, lecz nie powinni ingerować w sprawy wewnętrzne uniwersytetu⁴¹. O. Semmelroth uważał, że sformułowanie „Święci Pasterze”

propriis principiis, propria methodo atque propria inquisitionis scientificae libertate excolantur, ut profundior in dies earum intelligentia obtineatur atque altius perspicatur qua ratione fides et ratio in unum verum conspirent (Declar. “Gravissimum educationis”, n. 10)”.

⁴⁰ Por. tamże, s. 32: “Rev.mus Semmelroth proponit ut verba penultime et ultimae lineae „ut profundior in dies... conspirent” deleantur quia videntur indicare quod talis esset finis Universitatum. Concordat Exc.mus Schröffer qui affirmat non exsistere claram connexionem inter verba „propriis principiis, propria methodo atque propria inquisitionis scientificae libertate” cum illis verbis “qua ratione fides et ratio in unum verum conspirent”. Rev.mus Onclin proponit ut sequenti modo mutetur ultima phrasis „... ita ut altius perspicatur possit qua ratione fides et ratio in unum verum conspirent”. Placet omnibus”.

⁴¹ Por. tamże, s. 32-33: “Exc.mus Schroefer et Rev.mi Che et Berutti censent delenda esse in canone verba „Sacri pastores”, ob rationes sequentes: 1) – In Decreto Conciliari “Gravissimum educationis”, n. 10, mentio fit de disciplinis tantum, non de sacris pastoribus vel de rectoribus et professoribus. 2) – Sacri pastores non debent curam habere de principiis et de methodo, sed solummodo habent munus

należy pozostawić z następujących powodów: 1. przekonywał, że w kanonie wspomina się o trosce Świętych Pasterzy, aby w uniwersytetach z zachowaniem autonomii naukowej, wiara i rozum prowadziły do tej samej prawdy, nie ma mowy o ich kompetencjach w poszczególnych dyscyplinach; 2. biskupi chociaż nie mają kompetencji w poszczególnych dyscyplinach, lecz mogą i powinni się troszczyć, aby profesorowie i moderatorzy byli zdolni i aby im samym można było pozostawić należną wolność naukową”. W. Onclin zaproponował usunięcie słów „Święci Pasterze” i zastąpienia „rektorów” określeniem „moderatorzy”, co znalazło uznanie pozostałych⁴².

Z tego powodu kanon miał brzmieć: “Moderatorzy uniwersytetów i profesorowie niech się troszczą, aby na wszystkich uniwersytetach i wydziałach zależnych od Kościoła poszczególne dyscypliny były uprawiane w oparciu o ich własne założenia i metody oraz na wolności właściwej badaniom naukowym, aby każdego dnia osiągnano głębsze ich zrozumienie w ten sposób, aby także lepiej można było dostrzec, w jaki sposób wiara i rozum prowadzą do tej samej prawdy (Por. Deklaracja *Gravissimum educationis*, nr 10; Konstytucja duszpasterska *Gaudium et spes*, nr 36)”⁴³.

invisendi. 3) – Pastores carent necessaria competentia de singulis disciplinis. 4) – Pastores curare debent ut servetur autonomia in Universitatibus, sed non debent se interponere in quaestionibus Universitatum”.

⁴² Por. tamże, s. 33: “Rev.mus Semmelroth aestimat verba „sacri pastores” servanda esse, et quidem ob rationes sequentes: 1) – Optatur ut in canone mentio fiat de sollicitudine sacrorum Pastorum ut in Universitatibus, servata autonomia scientifica, „fides et ratio in unum verum conspirent”; non agitur de eorum competentia in singulis disciplinis. 2) – Episcopi, etsi non habent competentiam de singulis disciplinis, curare possunt et debent ut professores et moderatores sint idonei et ut ipsis relinquatur debita libertas scientifica. Rev.mus Onclin proponit ut verba „sacri pastores” supprimantur et ut loco verbi „rectores” ponatur verbum „moderatores”.

⁴³ Por. tamże: “Placet omnibus, itaque textus erit: Canon 26:- In Universitatibus et Facultatibus omnibus quae ab Ecclesia dependent, solliciti sint Universitatum Moderatores atque professores ut singulae disciplinae propriis principiis, propria methodo atque propria inquisitionis scientificae libertate excolantur, ut profundior in dies earum intelligentia obtineatur, ita ut etiam altius perspicere possit qua ratione

Kanon (27) o konieczności współpracy pomiędzy uniwersytetami został przyjęty w formule zaproponowanej przez W. Onclina: Moderatorzy i profesorowie uniwersytetów katolickich mają się troszczyć, aby różne wydziały uniwersytetu okazywały sobie wzajemną pomoc, tak, aby, dla powszechnego dobra wspólnoty ludzkiej, wspierać szerszą współpracę z innymi uniwersytetami, uczestnicząc i organizując konferencje międzynarodowe, współpracując w badaniach naukowych, prowadząc czasową wymianę nauczycieli akademickich, a także popierając inne działania służące większemu rozwojowi nauki (por. Deklaracja *Gravissimum educationis*, nr 12)⁴⁴.

W zaproponowanym kanonie (28) zwrócono uwagę na potrzebę zapewnienia wykształcenia religijnego dorosłym chrześcijanom. Przepis ten wstępnie sformułowano następująco: Regionalne konferencje biskupów i ordynariusze miejsca mają zadbać, aby także dorosłym chrześcijanom zapewnić możliwość uzyskania głębszego wykształcenia w religii chrześcijańskiej, dlatego też niech organizują wykłady i kolokwia o sprawach religijnych oraz tam, gdzie to możliwe zakładają szkoły wyższe lub akademie wiedzy religijnej, w której mianowicie będzie uczyć się dyscyplin teologicznych i innych, które przynależą do kultury chrześcijańskiej⁴⁵.

fides et ratio in unum verum conspirent (Declar. "Gravissimum educationis", n.10; Const. past. "Gaudium et spes", n. 36)".

⁴⁴ Por. tamże, s. 34: "(6) – Ad canonem 27 Rev.mus Onclin proponit sequentem textum qui placet omnibus: Canon 27: Curent Universitatum catholicarum moderatores et professores ut variae Universitatis facultates sibi invicem praestent operam, utque, ad universae hominum communitatis bonum, amplam foveant cum aliis Universitatibus cooperationem, in conventibus internationalibus participando easque promovendo, in scientificis pervestigationibus cum aliis collaborando, magistros ad tempus permutando atque alia quae ad maius scientiarum incrementum conferre possint media provehendo (cfr. Declar. "Gravissimum educationis", n. 12)".

⁴⁵ Por. tamże: "(Por. 7) – Ad canonem 28 Textus proponitur sequens: "Provideant Episcoporum Conferentiae regionis atque locorum Ordinarii ut christifidelibus adultis quoque praebeatur possibilitas ad profundiorum in religione Christiana consequendam institutionem, ideoque ordinentur lectiones et colloquia de quaestionibus religiosis atque, ubi id fieri possit, condantur scholae superiores vel

Zrodziła się dyskusja o słowie „możliwość”. W. Onclin zaproponował, aby „możliwość” zmienić na słowa: „okazję, sposobność albo ułatwienie”. V. Che sugerował, aby mówić „otworzyć szerszą drogę”. Konsultorzy wolą słowo „możliwość”, wraz z tym słowem nie ustanawia się sposobu uzyskania głębszego wykształcenia w wiedzy religijnej i szerzej otwiera się drogę dla różnych możliwości przekazywania wykształcenia w religii chrześcijańskiej. Także wszyscy zgodzili się, aby tekst zaproponowany przez W. Onclina pozostał⁴⁶.

Ostatni kanon zaproponowany przez W. Onclina dotyczył znaczenie wykształcenia religijnego zgodnie z sugestią A. Galletto: Wszyscy chrześcijanie powinni szczególnie dbać o wychowanie i wykształcenie w nauce chrześcijańskiej, zwłaszcza, że wszyscy są wezwani do apostołstwa – każdy ze swej strony. Dlatego powinni być zatroskani, aby orędzie ewangeliczne było skutecznie krzewione i przez ludzi rzeczywiście przyjmowane, do którego to właściwego poznania i wprowadzania w życie bardzo przyczynia się wychowanie młodzieży⁴⁷. A. Galletto proponował, aby w kanonie uczynić wzmiankę o obowiązku uzyskania poznania wiary ze względu na samego siebie, nie tylko ze względu na apostołat i wraz z W. Onclinem

academiae scientiarum religiosarum, in quibus nempe docentur disciplinae theologicae aliaeque quae ad culturam christianam pertinent”.

⁴⁶ Por. tamże, s. 34-35: “Oritur discussio de verbo „possibilitas”. Rev.mus Onclin proponit verba „occasio”, „opportunitas”, „facultas” loco „possibilitas”. Rev.mus Che proponit ut dicatur „amplior via pateat”. Consultores praeferunt verbum „possibilitas”, quia cum hoc verbu „modum” ad profundiores in religione christiana consequendam institutionem non statuitur et amplior via patet variis modis ad institutionem religionis christianae tradendam. Itaque omnes consentiunt ut textus maneat prout a Rev.mo Onclin propositus”.

⁴⁷ Por. tamże, s. 35: “8) – Ad canonem 29 Rev.mus Onclin proponit sequentem canonem generalem in quo momentum institutionis religiosae affirmatur, secundum suggestionem a Rev.mo Galletto factam (cfr. Relat. Sessionis II, pag. 44, n. 9): „Institutionem educationemque in doctrina christiana plurimi faciant omnes christifideles, quippe qui omnes ad apostolatam unusquisque pro parte sua vocati, solliciti esse debeant ut nuntium evangelicum, ad quod rite cognoscendum atque actuose vivendum institutio juvenum maxime confert, efficacius propagetur et ab hominibus reapse recipiatur”.

obstawał, aby w tekście kanonu mówić: „zwłaszcza, że wszyscy są wezwani do pełniejszego poznania prawdy oraz wszyscy powinni być zatroskani...”. Gremium zgodziło się, aby przepis przyjął następującą formę: Wszyscy chrześcijanie powinni szczególnie dbać o wychowanie i wykształcenie w nauce chrześcijańskiej, zwłaszcza, że wszyscy są wezwani do pełniejszego poznania prawdy oraz wszyscy powinni być zatroskani, aby orędzie ewangeliczne było skutecznie krzewione i przez ludzi rzeczywiście przyjmowane, do którego to właściwego poznania i wprowadzania w życie bardzo przyczynia się wychowanie młodzieży⁴⁸. Na tym zakończono omawianie schematu W. Onclina.

4. Rewizja kanonów – IV sesja grupy studyjnej

W dniach 21-24 kwietnia 1969 roku odbyła się IV sesja grupy studyjnej *De Magisterio Ecclesiastico*, podczas której dokonano rewizji kanonów o uniwersytetach katolickich. Na początku W. Onclin poprosił zebranych o wyrażenie opinii na temat tytułu tej części (artykułu). Po dyskusji zebrani uznali, iż najlepszym sformułowaniem będzie zatytułowanie go „o instytutach studiów wyższych”. Wobec tego W. Onclin zaproponował, aby najpierw mówić o kanonach w ogólności a następnie przejść do kanonów o problemach szczegółowych⁴⁹.

⁴⁸ Por. tamże, s. 35-36: “Rev.mus Galletto proponit ut in canone mentio fiat de obligatione acquirendi cognitionem fidei respectu sui ipsius, non solummodo respectu Apostolatus et proponit una cum Rev.mo Onclin ut adiungatur in textu sequens locutio: „quippe qui omnes ad pleniorum veritatis cognitionem sint vocati atque etiam solliciti esse debeant...”. Placet omnibus, itaque textus erit: “Institutionem educationemque in doctrina christiana plurimi faciunt omnes christifideles, quippe qui omnes ad pleniorum veritatis cognitionem sint vocati atque etiam solliciti esse debeant ut nuntium evangelicum, ad quod rite cognoscendum atque actuose vivendum institutio iuvenum maxime confert, efficacius propagetur et ab hominibus reapse recipiatur”.

⁴⁹ Por. PONTIFICIA COMMISSIO CODICI IURIS CANONICI RECOGNOSCENDO, *Coetus Studiorum recognoscendi normis Codicis “De Magisterio Ecclesiastico”*. Sessio IV^a (Conventus dd. 21-24 aprilis a. 1969 habita), s. 32, w: Archivio del Dicastero per i Testi Legislativi, Fondo Pontificia Commissio Codici Iuris Canonici Recognoscendo, teczka nr 164: “Art. II Recognitio canonum de studiorum superiorum institutis. Circa titulum articuli, Rev.mus Onclin sententiam praesentium exquirat, et post

W odniesieniu do kanonu 16, wcześniej kanonu 22⁵⁰, na pytanie J. Schröffer'a o źródło tego tekstu W. Onclin wyjaśnił, że pochodzi on z nr. 10 Deklaracji soborowej o wychowaniu chrześcijańskim. Tenże J. Schröffer zauważył, że w tekście powinna być mowa tylko o uniwersytetach i wydziałach wiedzy świeckiej, bez wydziałów nauk świętych. J. Lindemans zauważył, że takie uniwersytety są w Ameryce Łacińskiej. Na propozycję W. Onclina wszyscy zgodzili się, by zamiast nauk świeckich mówić o dyscyplinach naukowych. J. Schröffer zaproponował inną kolejność zdań, tak aby najpierw mówić o dobro duchowym, a następnie o dobru wspólnym. W. Onclin odpowiedział jednak, że dobro duchowe jest rozumiane jako dobro religijne i dlatego porządek rzeczy zaproponowany w kanonie wydaje się właściwszy: bowiem od dobra wspólnego następuje przejście do dobra duchowego religijnego. Na prośbę G. Philipsa nie będzie używane słowo „nadprzyrodzone”. O. Semmelroth zauważył, że powyższe uwagi mają znaczenie, jeśli dobro wspólne rozumie się w sensie chrześcijańskim. J. Schröffer mówił, że jeśli słowo „duchowe” ma taki sam sens jak „religijne”, porządek zaproponowany w kanonie jest właściwy, jednak trwa rozbieżność w rozumieniu słowa „duchowy” i dlatego należy znaleźć inną formułę, jaśniejszą. W. Onclin zauważa, że poprzez ogólną kulturę tworzone jest środowisko umożliwiające głębokie zrozumienie prawdy objawionej. J. Lindemans'owi bardzo by się podobało, gdyby w tekście znalazło się sformułowanie „wywyższenie człowieka”⁵¹. W. Onclin

aliquam disceptationem omnes conveniunt ut „De Studiorum Superiorum Institutis” inscribatur. Rev.mus Onclin proponit ut de iis agatur prius in genere et dein in specie, et transitus fit ad recognitionem canonum huius articuli”.

⁵⁰ Por. tamże: “Canon 16 (olim 22) „Magni facit Ecclesia Universitates studiorum atque Facultates, in quibus diversae excoluntur scientiae profanae, quippe quae ad hominum bonum commune ideoque ad eorundem bonum spirituale quoque conferant, quaeque praeterea, ad profundiorum rerum cognitionem cum adlaborent, ad veritatem revelatam, altius cognoscendam auxilio esse valeant”.

⁵¹ Por. tamże, s. 33-34: “Exc.mo Schröffer quaerenti undenam textus desumptus sit, respondet Rev.mus Relator eum ex n.10 declarationis conciliaris de educatione christiana sumptum esse. Exc.mus Schröffer animadvertit quod textus loqui tantum videtur de Universitatibus cum facultatibus scientiae profanae absque facultatibus scientiarum sacrarum. Huiusmodi tamen Universitates – animadvertit

zaproponował następujący tekst: „... dyscypliny naukowe, które to przyczyniają się do podwyższenia kultury ludzkiej, są także pożyteczne dla ich dobra duchowego, które to, poza tym...” (por. konst. o Kościele w świecie współczesnym, nr 57, s. 772; wiara i kultura nr 10 Deklaracji soborowej o wychowaniu chrześcijańskim). „To sformułowanie zostało przyjęte przez wszystkich”⁵².

Poprzednio przyjęty kanon 23, otrzymał nową numerację – 17. W. Onclin wskazał, że wszyscy mogą erygować uniwersytety, lecz nie mogą ich nazywać katolickimi. Norma szczególnie dziś jest bardzo potrzebna a sprawy te należy zastrzec dla konferencji biskupów, nie zaś dla pojedynczego biskupa. Zdecydowano jednak pozostawić kanon bez zmian⁵³.

Ill.mus Lindemans – habentur in America Latina. Rev.mo Relatore proponente, omnibus placet ut loco “scientiae profanae” dicatur “disciplinae scientificae”. Exc.mus Schröffer alium ordinem dicendarum rerum proponit, ita ut prius bonum spirituale et postea bonum commune ponatur. Sed animadvertit Rev.mus Onclin “bonum spirituale” intenendum esse bonum religiosum et ideo ordo rerum in canone propositus rectus videtur; a bono enim communi transitus fit ad bonum spirituale religiosum Instante Rev.mo Philips – notat Rev.mus Onclin – usi non sumus vocabulo “supernaturale”. Animadvertit Rev.mus Semmelroth ea quae Exc.mus Dominus dicit valere si bonum commune sensu christiano intelligitur. Si vocabulum “spirituale” eundem sensum habet ac “religiosum” – dicit Exc.mus Schröffer – ordo rerum in textu placet; aliqua tamen ambiguitas manet e conceptu vocabuli “spirituales” et forsitan alia formula magis clara invenienda esset. Adnotat Rev.mus Onclin per culturam generalem ambitum creari ad veritatem revelatam altius cognoscendam. Ill.mo Lindemans perplacere ut in textu expressio relevatio hominis inseratur”.

⁵² Por. tamże, s. 34: “Rev.mus Onclin sequentem textum proponit: disciplinae scientificae, quippe quae, ad altiore hominum culturam cum conferant, bono eorum spirituali quoque proficiant, quaeque praeterea...” (cfr. Const. de Ecclesia in mundo huius temporis, n. 57, pag. 772; fides et cultura in n. 10 declarationis bono, de educatione christiana). Placet omnibus”.

⁵³ Por. tamże: “Canon 17 (olim 23) „Nulla studiorum Universitas nomen ‘Universitatis catholicae’ gerat, nisi quae ab Apostolica Sede vel Episcoporum Conferentia erecta sit, aut cui nomen ‘Universitas catholica’ ab eadem Apostolica Sede vel ab Episcoporum Conferentia, audita Apostolica Sede, concessum sit”. Notat Rev.mus Relator omnes Universitatem erigere posse sed non eam catholicam vocare.

Omawiając kanon 18, dawniej 24 J. Schröffer zauważył, że może powstać pokusa erylowania uniwersytetów nawet tam, gdzie nie istnieją do tego możliwości. W. Onclin odpowiedział, że dlatego zostało umieszczone wyrażenie „jest to możliwe i za odpowiednie uznały to konferencje biskupów”. Konsultorzy stali na stanowisku, że koniecznie należy przyznać prawo inicjatywy osobom prywatnym w tym zakresie, jednak w sprawie udzielenia zezwolenia na używanie tytułu uniwersytet katolicki, zawsze należy odnieść się do Stolicy Apostolskiej. Nie wprowadzono zmian do poprzedniego sformułowania kanonu⁵⁴.

Dotychczasowy kanon 25 w nowym projekcie umieszczono jako kanon 19⁵⁵. J. Schröffer zauważył podwójne uzasadnienie tego przepisu: zachęcenie do badań teologicznych oraz poruszenie ludzi uprawiających naukę do umocnienia wiary. Pytał, czy te dwie racje wystarczają i zaproponował, aby dodać także inne uzasadnienie: aby miano całościową wizję, że poszczególne dyscypliny poddane wyższej syntezie należy włączyć w całościową wizję świata i Boga

Norma, hodie praesertim, est quam maxime necessaria. Et res, non uni Episcopo, sed Conferentiae Episcopali reservari debet. Placet textus uti est”.

⁵⁴ Por. tamże, s. 35: “Canon 18 (olim 24) „Ubi, attentis omnibus circumstatis, id fieri possit et expedire iudicaverint, Episcoporum Conferentiae curent ut habeantur Universitates in quibus variae disciplinae, servata quidem earum legitima autonomia, ita tradantur, ut universalis praesentia efficiatur mentis christianae in toto culturae altioris promovendo studio (Declar. “Gravissimum educationis”, n. 10)”. Notat Exc. mus Schröffer tentationem adesse erigendi Universitates, etiam ubi non habentur possibilitates ad hoc faciendum. Respondet Rev. mus Relator propterea – expressio „si id fieri possit et expedire indicaverint Episcoporum Conferentiae” inserta est. Necessario inceptum (‘iniziativa’) privatorum suum habet ius, tamen pro tituli Universitatis Catholicae concessione, semper Sanctae Sedi est recurrendum. Textus placet et probatur uti iacet”.

⁵⁵ Por. tamże, s. 35-36: “Canon 19 (olim 25) „Ut theologica inquisitio aptius cum quaestionibus cuique tempori propriis connectatur atque hominibus variarum disciplinarum excultoris ad plenioris fidei quoque scientiam auxilio esse valeat, curent Episcoporum Conferentiae ut in Universitatibus catholicis, immo, ubi id expediat et fieri possit, etiam in aliis Universitatibus, erigatur Facultas S. Theologiae aut Institutum vel saltem Cathedra S. Theologiae, in qua lectiones pro laicis quoque tradantur (Declar. “Gravissimum educationis”, n. 10)”.

i zaproponować tę wizję ludziom. O. Semmelroth zauważył to, że nie ma tego nawet na wydziałach teologicznych i choć z pewnością pragnienie wyrażone przez J. Schröffer'a jest dobre, to jest to już wyrażone w innym miejscu. W. Onclin zaproponował, aby po słowach „także wiedzy” dodać sformułowanie z nr 57 z konstytucji duszpasterskiej *Gaudium et spes*, tj. „i poznania powszechnego porządku stworzenia”. Przyjęto propozycję W. Onclina, wobec czego całościowy tekst kanonu z poprawką został zatwierdzony (ze zmianą „lepiej” na „mocniej”)⁵⁶.

Do kanonu 20 (wcześniej 26) wprowadzono tylko poprawkę stylistyczną zaproponowaną przez W. Onclina. Na pytanie J. Schröffer'a, czy głównym przedmiotem tego kanonu jest cel, czy metoda, W. Onclin odpowiedział, że chodzi o metodę, w jaki sposób powinna ona być używana⁵⁷.

⁵⁶ Por. tamże, s. 36: “Exc.mus Schröffer notat rationem huius canonis duplicem esse: nempe ad investigationes theologicas incitare atque hominibus exultoribus stimulum praebere ad fidem augendam. Quaerit utrum illae rationes sufficiant, et proponit ut addatur alia etiam consideratio: ut visio totalis habeatur ut singulae disciplinae (in synthesi superiore datae) inserantur in visione totali mundi et Dei et illa visio hominum praebeat. Rev.mus Semmelroth animadvertit hanc, proh dolor!, neque in Facultatibus Theologicis haberi, et notat desiderium Exc.mi Domini certo bonum esse, sed iam aliquatenus exprimi. Rev.mus Onclin proponit ut post “quoque scientiam” adiungatur locutio ex n. 57 Const. De Ecclesia in mundo huius temporis deprompta, nempe „universaliolemque ordinis creati cognitionem”. Placet suggestio Rev.mi Onclin, quacum integer textus canonis ab omnibus probatur, mutato etiam „aptius” cum „arctius”.

⁵⁷ Por. tamże, s. 37: “Canon 20 (olim 26) „In Universitatibus et facultatibus omnibus quae ab Ecclesia dependent, solliciti sint Universitatum Moderatores atque professores ut singulae disciplinae propriis principiis, propria methodo atque propria inquisitionis scientificae libertate excolantur, ut profundior in dies earum intelligentia obtineatur, ita ut etiam altius perspicere possit qua ratione fides et ratio, in unum verum conspirent (Declar. „Gravissimum educationis”, n.10; Const. past. “Gaudium et spes”, n.36). Exc.mo Schröffer quaerenti an obiectum principale huius canonis sit finis an methodus, respondet Rev.mus Onclin methodum esse; explicatur, scilicet, ratio qua illa methodus debet adhiberi. Loco „ita ut etiam” – notat Rev.mus Onclin – dicatur „atque adeo”. Placet textus cum emendatione proposita”.

Następnie podjęto dyskusję nad kanonem 21 (dawniej 27)⁵⁸. J. Schröffer zauważył, że w kanonie wskazano jakiś cel, lecz tylko w drugiej części, gdzie mowa o współpracy, co powinno się znajdować w pierwszej części. Celowość, poza tym, którą wskazuje się w drugiej części jest zbyt ogólna. Lepiej jest wyrazić cel dokładniej. O. Semmelroth uważał, że należy umożliwić wskazanie jakiegoś celu. J. Schröffer prosił, aby usunąć słowa „dla powszechnego dobra wspólnoty ludzkiej”. Wszyscy zaaprobowali propozycję J. Schröffer’a i zażyli kanon, lecz z poprawką, o którą wnosił P. Felici tj. zmianą słów „wzajemnie” na „między sobą”⁵⁹.

Także w odniesieniu do kanonu 22 (dawniej 28) nie wprowadzono zmian⁶⁰. J. Lindemans pytał, czy nie lepiej na końcu kanonu mówić o „kulturze chrześcijańskiej”, czy „kulturze religijnej”. W. Onclin wskazał, że lepiej mówić o „chrześcijańskiej”. P. Felici zauważył, że

⁵⁸ Por. tamże, s. 37-38: “Canon. 21 (olim 27) „Curent Universitatum catholicarum moderatores et professores ut variae Universitatis facultates sibi invicem praestent operam, utque, ad universae hominum communitatis bonum, amplam foveant cum aliis Universitatibus cooperationem, in conventibus internationalibus participando easque promovendo, in scientificis pervestigationibus cum aliis collaborando, magistros ad tempus permutando atque alia quae ad maius scientiarum incrementum conferre possint media provehendo (cfr. Declar. “Gravissimum educationis”, n. 12)”.

⁵⁹ Por. tamże, s. 38: “Exc.mus Schröffer notat quod in canone aliqua dicatur finalitas sed tantum in secunda parte ubi de collaboratione agitur, dum in prima esset indicanda. Finalitas, insuper, quae in secunda parte indicatur nimis generalis est et remota. Melius esset exprimere finalitatem magis proximam ne res generali nimis modo indicetur. Impressio habetur – concludit Exc.mus Dominus – alicuius loci communis, nam Rev. mus Semmelroth censet amitti posse indicatio illius finalitatis. Et Exc.mus Schröffer petit ut verba „ad universae hominum communitatis bonum” deleantur. Omnes suggestionem Exc.mi Domini acceptant et canon probatur, quoad caetera, uti est, mutato ex animadversione Em. mi Praesidis, „invicem” cum „inter se”.

⁶⁰ Por. tamże, s. 38-39: “Canon 22 (olim 28) „Provideant Episcoporum Conferentiae regionis atque locorum Ordinarii ut christifidelibus adultis quoque praebeatur possibilitas ad profundiores in religione christiana consequendam institutionem, ideoque ordinentur lectiones et colloquia de quaestionibus religiosis atque, ubi id fieri possit, condantur scholae superiores vel academiae scientiarum religiosarum, in quibus nempe docentur disciplinae theologicae aliaeque quae ad culturam christianam pertinent”.

religijna jest wyrażeniem o wiele szerszym niż chrześcijańska⁶¹. Tak samo nie wprowadzono modyfikacji do kanonu 23, który wcześniej nosił numer 29⁶².

5. Rewizja kanonów – VII sesja grupy studyjnej

Kolejnym etapem prac grupy studyjnej *De Magisterio Ecclesiastico* nad rewizją kanonów o uniwersytetach katolickich było posiedzenie, które odbyło się w dnia 17-19 stycznia 1972 roku. W czasie tego zebrania ponownie przeanalizowano projekt kanonów. Dotychczasowy kanon 16 nie zmienił swojego brzmienia. Podczas poprzedniej sesji ustalono je następująco: „Kościół powołuje wyższe Uniwersytety studiów i wydziały, w których uprawa się różne dyscypliny naukowe, bowiem one przyczyniają się do podwyższenia kultury ludzkiej, a także są pożyteczne dla dobra duchowego ludzi, a poza tym, pomagając głębszemu poznaniu rzeczy, stanowią pomoc w lepszym poznaniu prawdy objawionej”⁶³.

⁶¹ Por. tamże, s. 39: „Ill.mus Lindemans quaerit an melius ait in fine canonis dicere „ad culturam Christianam”, vel „culturam religiosam”. Respondet Rev.mus Onclin melius esse „christiana” nam „religiosa” – animadvertit Em.mus Praeses – est expressio magis lata quam „christiana”. Canon probatur ab omnibus sicuti est”.

⁶² Por. tamże: “Canon 23 (olim 29) „Institutionem educationemque in doctrina christiana plurimi faciant omnes christifideles, quippe qui omnes ad pleniorum veritatis cognitionem sint vocati atque etiam solliciti esse debeant ut nuntium evangelicum, ad quod rite cognoscendum atque actuose vivendum institutio iuvenum maxime confert, efficacius propagetur et ab hominibus reapse recipiatur”. Cum nulla sit animadversio, textus canonis probatur prouti iacet”.

⁶³ Por. PONTIFICIA COMMISSIO CODICI IURIS CANONICI RECOGNOSCENDO, *Coetus Studiorum “De Magisterio Ecclesiastico”. Sessio VII^a (Conventus dd. 17-19 ian. 1972 habita)*, s. 19, w: Archivio del Dicastero per i Testi Legislativi, Fondo *Pontificia Commissio Codici Iuris Canonici Recognoscendo*, teczka nr 165: “Canon 16 (novus) Magni facit Ecclesia Universitates studiorum atque Facultates, in quibus diversae excoluntur disciplinae scientificae, quippe quae, ad altiorum hominum culturam cum conferant, bono eorum spirituali quoque proficiant, quaeque praeterea, ad profundiorum rerum cognitionem cum adlaborent, ad veritatem revelatam altius cognoscendam auxilio esse valeant. Fons canonis est Decl. „Gravissimum Educationis”, n. 10.

Ponownie przedyskutowano kwestię autorytetu uprawnionego do erygowania uniwersytetu katolickiego oraz używania samego miana „katolicki” w odniesieniu do uniwersytetów na kanwie kanonu 17⁶⁴. P. Palazzini zauważył, że uniwersytet katolicki sam przez się jest uniwersytetem studiów dla całego Kościoła, dlatego też także ze względu na szacunek nie wystarczy, aby w tekście mówić „po wysłuchaniu Stolicy Apostolskiej”, lecz raczej „za zezwoleniem Stolicy Apostolskiej”. W praktyce – zauważa tenże konsultor – lepiej byłoby, gdyby żadnemu instytutowi nie nadawać nazwy katolicki. Jednakże należałoby zbadać praktykę Stolicy Apostolskiej w tej sprawie. V. Che zaproponował, aby w pierwszej części kanonu posługiwać się sformułowaniem „za zgodą” co byłoby bardziej logiczne. W. Onclin podtrzymał zdanie, że konferencje biskupów mogą erygować uniwersytety katolickie. Tak samo H. Sansierra podtrzymywał, że biskup albo konferencje mogą ozdobić jakiś instytut mianem „katolickiego”. V. Che uważał, że w tym przypadku wystarczy mówić o „wysłuchaniu Stolicy Apostolskiej”. P. Palazzini pozostał przy swoim zdaniu. W. Onclin zaproponował, aby usunąć wyrażenie „po wysłuchaniu Stolicy Apostolskiej”. Wszyscy w głosowaniu poparli propozycję z wyjątkiem P. Palazziniego, który wstrzymał się od głosu⁶⁵.

⁶⁴ Por. tamże, „Canon 17 (novus) Nulla studiorum Universitas nomine „Universitatis catholicae” gerat, nisi quae ab Apostolica Sede vel Episcoporum Conferentia erecta sit, aut cui nomen „Universitas catholica” ab eadem Apostolica Sede vel ab Episcoporum Conferentia, audita Apostolica Sede, concessum sit”.

⁶⁵ Por. tamże, s. 19-20: “Exc.mus Palazzini animadvertit quod Universitas Catholica de se est Universitas Studiorum pro tota Ecclesia, ideoque etiam reverentiae causa non sufficit ut in textu dicatur „audita Apostolica Sede”, dum ipsi magis congrua videtur locutio „de consensu Apostolicae Sedis”. Practice, notat idem Exc.mus Dominus – melius esset si numquam nomen catholicum alicui instituto apponeretur. Tamen perutile esset praxim Apostolicae Sedis in hac materia investigare. Rev.mus Che proponit ut etiam in prima parte canonis ponatur expressio „de consensu”: esset in casu magis logicum. Rev.mus Onclin sententiam tenet Episcoporum Conferentiam Universitatem catholicam erigere posse. Item Exc.mus Sansierra tenet Episcopum et Conferentiam aliquod institutum nomine catholico declarare posse. Hoc in casu pro Rev.mo Che sufficeret ut dicatur „audita Apostolica Sede”. Exc.mus Palazzini insistit in sua sententia. Rev.mus Onclin proponit ut expressio „audita

W odniesieniu do kanonu 20 po różnych propozycjach wszyscy zgodzili się na tę którą wniósł P. Palazziniego, tj., aby mówić „W uniwersytetach, które są erygowane po myśli Kościoła”, zamiast „są zależne od Kościoła”⁶⁶.

Afirmowane w kanonie 21 obowiązki związane ze współpracą pomiędzy uniwersytetami katolickimi nie uległy zmianie. V. Che zauważył, że nie tylko moderatorzy i profesorowie uniwersytetów katolickich są zobowiązani do tego, o czym mowa w kanonie, dlatego proponował, żeby to, co nakazano, stosować także do innych uniwersytetów, które są zależne od Kościoła, nawet jeśli nie są nazywane katolickimi. P. Palazzini zauważył, że w kanonie wystarczy mówić o np. „wspomnianych”, zamiast „katolickich”. Ta poprawka stylistyczna została zaaprobowana⁶⁷. Także w kanonie 22 zaproponowano jedynie zmianę formy gramatycznej: „konferencja” i „ordynariusz miejsca”

Sede Apostolica” suferatur. Omnes suffragium dant affirmativum, excepto Exc.mo Pallazini, qui a suffragio ferendo se abstinet”.

⁶⁶ Por. tamże, s. 20: “Canon 20 (novus) In Universitatibus et Facultatibus omnibus quae ab Ecclesia dependent, solliciti sint Universitatum Moderatores atque professores ut singulae disciplinae propriis principiis, propria methodo atque propria inquisitionis scientificae libertate excolantur, ut profundior in dies earum intelligentia obtineatur, atque adeo etiam altius perspicere possit qua ratione fides et ratio in unum verum conspirent (Declar. „Gravissimum educationis”, n. 10; Const. past. „Gaudium et spes”, n. 36). Post diversas propositiones: „quodammodo” vel „quadam ratione” (Onclin); aut „quas Ecclesia favet” (Sansierra), omnes conveniunt in propositione Exc.mi Palazzini quod dicatur: „In Universitatibus ... quae ad mentem Ecclesiae erectae sint...”, loco „ab Ecclesia dependent”.

⁶⁷ Por. tamże, s. 20-21: “Canon 21 (novus) Curent Universitatum catholicarum moderatores et professores ut variae Universitatis Facultates sibi inter se praestent operam, atque amplam foveant cum aliis Universitatibus cooperationem, in conventibus internationalibus participando eosque promovendo, in scientificis pervestigationibus cum aliis collaborando, magistros ad tempus permutando atque alia quae ad maius scientiarum incrementum conferre possint media provehendo (cfr. Declar. „Gravissimum educationes”, n. 12). Rev.mus Che notat non tantum moderatores et professores Universitatus catholicarum ad ea quae in canone continentur tenori, ideoque proponit ut quod ibi praescribitur ad alias quoque, quae ab Ecclesia dependent Universitates, applicetur, etsi catholicae non nuncupantur. Exc.mus Palazzini animadvertit quod sufficit in canone dicere: ex. gr. „praedictarum” loco

zamiast liczby mnogiej oraz sformułowania „będzie uczyć” na „będą uczone”⁶⁸. Tak samo kanon 23 nie został zmieniony z wyjątkiem słów „krzewione” na „rozszेरzane”⁶⁹.

6. Uwagi Świętej Kongregacji Wychowania Katolickiego

Po przygotowaniu pierwszej wersji kanonów kardynał P. Felici⁷⁰ poprosił Świętą Kongregację Wychowania Katolickiego o przygotowanie

„catholicarum”. Placet haec propositio et textus est: „Curent earumdem Universitatum moderatores...”.

⁶⁸ Por. tamże, s. 21-22: “Canon 22 (novus) Provideant Episcoporum Conferentiae regionis atque locorum Ordinarii ut christifidelibus adultis quoque praebeatur possibilitas ad profundiores in religione christiana consequendam institutionem, ideoque ordinentur lectiones et colloquia de quaestionibus religiosis atque, ubi id fieri possit, condantur scholae superiores vel academiae scientiarum religiosarum, in quibus nempe doceantur disciplinae theologiae aliaeque quae ad culturam christianam pertinent. Forma adhibeatur singularis: „Provideant... Conferentia... atque loci Ordinarius ut...”. Versus finem dicatur „doceantur” loco „docentur”.

⁶⁹ Por. tamże, s. 22: “Canon 23 (novus) Institutionem educationemque in doctrina Christiana plurimi faciant omnes christifideles, quippe qui omnes ad plenioram veritatis cognitionem sint vocati atque etiam solliciti esse debeant ut nuntium evangelicum, ad quod rite cognoscendum atque actuose vivendum institutio iuvenum maxime confert, efficacius propagetur et ab hominibus reapse recipiatur. In fine textus canonis dicatur „diffundetur” loco „propagetur”.

⁷⁰ PONTIFICIA COMMISSIO CODICI IURIS CANONICI RECOGNOSCENDO, [Lettera del P. Felici, Presidente della Pontificia Commissione per la Revisione Codice del Diritto Canonico al G. Schröffer, Segretario della Sacra Congregazione per l'Educazione Cattolica], Prot. N. 3454/74, 7.10.1974, w: Archivio del Dicastero per i Testi Legislativi, Fondo *Pontificia Commissio Codici Iuris Canonici Recognoscendo*,teczka nr 165: “Eccellenza Reverendissima, Il coetus “De magisterio ecclesiastico” di questa Pontificia Commissione ha concluso, come Vostra Eccellenza ben sa, la revisione dei canoni de institutione clericorum e di quelli de educatione Christiana. Questi ultimi comprendono anche i canoni relativi alle scuole ed alle università. Si ravvisa ora l'opportunità della preparazione di un progetto di Motu Proprio per ciascuno dei suddetti argomenti. A tale scopo à necessario premettere ad ognuno dei due gruppi di canoni una introduzione generale, come si usa fare per quel genere di documento. Tale introduzione, di indole teologico-canonica, esprime i motivi circa l'importanza dell'argomento per la vita della Chiesa e il valore della parte dispositiva del documento stesso. Atteso il prezioso contributo che Vostra Eccellenza

listu apostolskiego *motu proprio*, w którym papież mógłby promulgować te normy. W odpowiedzi na ten list z 7 października 1974 roku abp J. Schröffer, jako sekretarz tejże Kongregacji przesłał uwagi do dotychczasowego projektu⁷¹. Zdaniem Sekretarza Kongregacji w kanonie 16 należy dodać także wzmiankę o nauczaniu prowadzonym

ha dato, La prego di voler avere la cortesia di preparare tali introduzioni. Le sarei molto grato se volesse inviare il lavoro per la metà del prossimo mese di novembre. Profitto volentieri della circostanza per confermarvi con sensi di viva gratitudine. di Vostra Eccellenza Reverendissima devotissimo”.

⁷¹ Por. SACRA CONGREGAZIONE PER L'EDUCAZIONE CATTOLICA, [Lettera del G. Schröffer, Segretario della Sacra Congregazione per l'Educazione Cattolica, al P. Felici, Presidente della Pontificia Commissione per la Revisione Codice del Diritto Canonico], Prot. N. 1401/73/10, 12.12.1974, w: Archivio del Dicastero per i Testi Legislativi, Fondo *Pontificia Commissio Codici Iuris Canonici Recognoscendo*,teczka nr 165: “Signor Cardinale, con lettera del 7 ottobre scorso, n. 3454/74, l'Eminenza Vostra Reverendissima mi ha gentilmente pregato di preparare due progetti di “Motu Proprio” per la pubblicazione dei canoni del nuovo Codice di Diritto Canonico, relativi a “De educatione christiana” e a “De institutione clericorum”. Mentre compio il gradito dovere di trasmetterLe con lettera a parte i due testi – sperando che possano incontrare il beneplacito di Vostra Eminenza – oso sottoporre alla Sua benevola considerazione quanto segue, fiducioso nella bontà che Ella mi ha sempre manifestato. Come è noto a Vostra Eminenza l'apporto da me dato alla Pontificia Commissione per la revisione del C.I.C. è stato purtroppo alquanto limitato, a causa del grave incidente automobilistico di cui sono stato vittima quattro anni fa; in conseguenza di ciò non mi è stato possibile seguire i lavori della Commissione come avrei desiderato, soprattutto per quanto concerne le parti che riguardano materia di nostra competenza. Avendo ora tra le mani i testi inviati da Vostra Eminenza ho potuto rilevare qua e là qualche piccola incompletezza, che mi sarei premurato di far presente a suo tempo se avessi partecipato ai lavori. Impossibilitate invece per il motivo sopradDETTO, mi permetto di presentare qui accluse alcune osservazioni che mi sembrano di maggiore interesse, affinché i nuovi canoni rispondano pienamente alle loro alte finalità. Non so veramente se sia ancora il caso di sottoporLe le due “note”, e perciò Le domando di scusarmi se intervengo solo adesso, a lavoro ultimato; ma non avendo avuto prima tra le mani il testo in oggetto, mi è stato impossibile esprimere prima il mio parere. Sottopongo perciò tutto alla cortese attenzione di Vostra Eminenza, lasciando a Lei decidere liberamente quanto Le sembrerà meglio fare in merito al contenuto degli allegati qui acclusi. RingraziandoLa di cuore, e domandandoLe venia per questo mio tardivo involontario intervento, La prego di gradire i sensi del mio deferente ossequio, con

na uniwersytetach katolickich, gdyż zadaniem tych instytutów jest nie tylko prowadzenie badań, lecz także jej nauczanie oraz przedstawianie świata objawienia chrześcijańskiego⁷². Kanon 17 należałoby podzielić na trzy paragrafy. Drugi paragraf powinien odnosić się do wielkiego kanclerza. Jest to ważne zagadnienie, gdyż dotychczas o Wielkim Kanclerzu w Kodeksie prawa kanonicznego mówiło się tylko w kontekście uniwersytetów i wydziałów kościelnych. Zaproponował następujący tekst: „Aby rzeczywiście osiągnąć swój cel kanoniczne erygowany uniwersytet kościelny powierza się trosce wielkiego kanclerza, którym jest ordynariusz miejsca, chyba że inaczej zostało zastrzeżone przez konferencję biskupów lub Stolicę Apostolską. Jego obowiązkiem jest, zawsze z zachowaniem wolności akademickiej czujna troska o prawowierność nauki, dobre obyczaje oraz dyscyplinę kościelną oraz udzielanie misji kanonicznej do nauczania wszelkiego rodzaju nauczycielom świętych dyscyplin i dyscyplin pomocniczych”. Jak zaznacza J. Schröffer chodzi tu o dwa zadania fundamentalne episkopatu, a przez to takie z których wykonywania nie można się zwolnić w odniesieniu do nauczania prawdy objawionej na każdym poziomie. Trzeci paragraf powinien odnosić się do zatwierdzenia statutów. Dotychczasowe normy kanoniczne odnoszące się do aprobaty statutów miały zastosowanie tylko do uniwersytetów studiów kościelnych. Zaproponował on następujący tekst kanonu: „Każdy kanonicznie erygowany uniwersytet katolicki ma mieć własne statuty zatwierdzone przez Stolicę Apostolską albo odpowiednio przez konferencję biskupów. Wprowadzenie możliwości zatwierdzenia statutów

cui mi professo dell'Eminenza Vostra Reverendissima dev.mo in G.C. Giuseppe Schröffer. Segr.”.

⁷² Por. SACRA CONGREGAZIONE PER L'EDUCAZIONE CATTOLICA, *Considerazioni sui canoni "de educatione christiana"*, s. 1, w: Archivio del Dicastero per i Testi Legislativi, Fondo Pontificia Commissio Codici Iuris Canonici *Recognoscendo*, teczka nr 165: “Can. 16 – riga 2 – Nelle Università e Facoltà non si fa solo ricerca (“excoluntur”), ma si insegna anche. Aggiungere quindi dopo “diversae”: “traduntur atque”. riga 6 – Compito delle Università e Facoltà è non solo d’insegnare e indagare (“altius cognoscendam”) la rivelazione cristiana, ma anche di meglio proporla. Aggiungere perciò dopo “cognoscendam”: “aptiusque proponendam”.

przez konferencję biskupów dotyczyłoby tych uniwersytetów, które byłyby przez nią erygowane⁷³.

Sekretarz Kongregacji wyraził zastrzeżenia co do potrzeby regulowania materii umieszczonej w kanonie 18. Jak zauważył, każdy uniwersytet katolicki powinien wykonywać prace interdyscyplinarne, o których mowa w tejże normie, w mniejszym lub większym stopniu znaczące. Dlatego też nie powinno się zastrzegać tej normy względem tylko niektórych z nich⁷⁴. Potwierdzona już wcześniej potrzeba nauczania teologicznego studentów świeckich zdaniem Kongregacji nie może być zrealizowana wyłącznie przez katedrę św. teologii. Sekretarz proponował zmianę sformułowania „w której” na „zawsze z zastrzeżeniem, aby wykłady...”⁷⁵. J. Schröffer wskazywał na potrzebę

⁷³ Por. tamże: “Can. 17 – Distinguerlo in tre commi, il primo dei quali abbraccerebbe l’attuale testo del canone. Il secondo dovrebbe toccare l’argomento “GRAN CANCELLIERE”, troppo importante perché non se ne parli nel Codice di Diritto Canonico. Il testo potrebbe essere il seguente: “§ 2. Ut specificum finem suum reapse consequatur, Universitas Catholica canonice erecta curis commendetur Magni Cancellarii, qui, nisi aliter a Conferentia Episcopali vel a Sede Apostolica cautum sit, Ordinarius loci sit, cui officium insit, academica semper servata libertate, orthodoxiam, bonos mores atque ecclesiasticam disciplinam vigilanter tutandi, necnon missionem canonicam docendi omnimodis magistris sacrarum disciplinarum iisque adnexarum concedendi”. Si tratta di due compiti fondamentali ed essenziali, e quindi inderogabili, dell’Episcopato nei riguardi dell’insegnamento della dottrina rivelata a qualunque livello. Il terzo comma riguarderebbe l’approvazione degli Statuti, dei quali in questi canoni si parla ma solo nei riguardi delle Università di studi ecclesiastici (cf. can. 25, § 2), mentre invece nel can. 1376 del CJC se ne parlava con riferimento alle Università Cattoliche. Il testo potrebbe essere il seguente: “§ 3. Quaevis Universitas Catholica canonice erecta sua Statuta habeat ab Apostolica Sede, vel respective ab Episcoporum Conferentia, approbata”. Si dice “respective” perché, nel § 1 di questo medesimo can. 17, si fa la doppia ipotesi di Università Cattoliche erette dalla S. Sede e di Università Cattoliche erette dalla Conferenza Episcopale”.

⁷⁴ Por. tamże: “Can. 18 – Non si comprende il perché di questo canone. Qualunque Università Cattolica dovrebbe fare il lavoro interdisciplinare, di cui si parla, in proporzioni più o meno notevoli. Non si dovrebbe quindi assegnarlo solo ad alcune”.

⁷⁵ Por. tamże: “Can. 19 – riga 8 – Si afferma che in un’Università Cattolica vi deve sempre esistere un corso di insegnamento teologico (o meglio religioso) per gli studenti laici. In quest’ipotesi non basta certamente una “cathedra S. Theologiae”.

uzupełnienia kanonu 20, który zawiera jedynie potwierdzenie zasad nauczania, o prawne zabezpieczenie stosowania tychże zasad poprzez misję kanoniczną. Zaproponowany przez niech paragraf drugi tego kanonu miałby brzmieć: „Gdy prowadzi się jakiegokolwiek nauczanie objawienia chrześcijańskiego w szkołach w imieniu kościoła, poszczególni nauczyciele dyscyplin teologicznych potrzebują misji kanonicznej do nauczania udzielonej przez Wielkiego Kanclerza”⁷⁶. W odniesieniu do kanonu 21 utrzymywał, że należy wskazać na egzemplaryczność wymienionym w nich sposobów współpracy uniwersytetów katolickich. Jego zdaniem tekst kanonu wydaje się sugerować, że umieszczone w nim wyliczenie jest wyczerpujące⁷⁷.

7. Rewizja kanonów – VIII i IX sesja grupy studyjnej

Podczas VIII sesji grupy studyjnej *De Magisterio Ecclesiastico*, która odbywała się w dniach 13-17 października 1975 roku eksperci tego zespołu ponownie podjęli dyskusję nad kanonami o instytutach studiów wyższych szczególnie w oparciu o uwagi do projektu przedstawione przez Świętą Kongregację Wychowania Katolickiego.

Co do kanonu 16 J. Schröffer i H. Sansierra wnioskowali, aby po słowach „uprawiane są” dodać „wykładane”. J. Schröffer z kolei przypominając votum Kongregacji proponował, aby mówić nie tylko

Si muti perciò l'espressione “in qua”, sostituendola per es. con: “semper cauto ut lectiones...”.

⁷⁶ Por. tamże: “Can. 20 – Attribuire l'attuale testo ad un § 1, ed aggiungerne un secondo concernente la “missio canonica”, riprendendo quanto già si è detto nel suggerito § 2 del can. 17. Il testo potrebbe essere così formulato: “§ 2. Cum quaelibet christianae revelationis scholaris institutio nomine Ecclesiae fiat, singuli disciplinarum theologiarum magistri missione canonica docendi, a Magno Cancellario concedenda, indigent”.

⁷⁷ Por. tamże: “Can. 21 – riga 4 – Si asserisce qui l'obbligo di cooperazione che vincoli l'Università Cattolica. Alla riga quarta si fanno varie ipotesi di modalità della collaborazione, che così come giacciono nel testo sembrano essere esaustive, mentre invece non lo sono. Si dovrebbe perciò (riga 4) far precedere gli esempi da un “etiam (in conventibus...)”.

o „poznaniu”, lecz także „odpowiednim przedstawianiu” prawdy objawionej. Po dyskusji przyjęto tylko pierwszą propozycję⁷⁸.

W odniesieniu do kanonu 17 nie zaproponowano uwag, a tym samym kanon zaaprobowano⁷⁹. Dłuższą dyskusję wywołał kanon 18⁸⁰. J. Schröffer proponował, aby po słowach „troszczą się” dodać „aby na ich własnych terytoriach odpowiednio rozłożone”, na co wszyscy się zgodzili. Tenże konsultor wnioskował, aby dodać kolejny paragraf do tego kanonu w następującym brzmieniu: „Uniwersytet katolicki i jako instytucja, i jako wspólnota do celów uniwersytetu jako takiego niech dokłada inspirację i światło objawienia chrześcijańskiego, a także wierność wobec orędzia Chrystusa, jakie przyjął na siebie przekazane przez Kościół”. W. Onclin utrzymywał, że ten paragraf nie jest konieczny, ponieważ nie zawiera w sobie żadnej normy, lecz tylko pewne teoretyczne stwierdzenie. J. Schröffer odpowiedział, że chociaż przyjął on formę deklaratywną, to jednak w rzeczywistości

⁷⁸ Por. PONTIFICIA COMMISSIO CODICI IURIS CANONICI RECOGNOSCENDO, *Coetus Studii “De Magisterio Ecclesiastico”. Sessio VIII (diebus 13-17 octobris 1975 habita)*, s. 28, w: Archivio del Dicastero per i Testi Legislativi, Fondo *Pontificia Commissio Codici Iuris Canonici Recognoscendo*,teczka nr 165: “Canon 16 (novus) Magni facit Ecclesia Universitates studiorum atque Facultates, in quibus diversae excoluntur disciplinae scientifcae, quippe quae, ad altiore hominum cultura cum conferant, bono eorum spirituali quoque proficiant, quoque praeterea, ad profundiore rerum cognitionem cum adlaborent, ad veritatem revelatam altius cognoscendam auxilio esse valeant. Exc.mi Schröffer et Sansierra postulant ut post „excoluntur” adiungatur „et traduntur”. Et Exc.mus Schröffer proponit ut post „cognoscendam” inserantur verba „aptiusque proponendam” (cfr. Etiam quae de can. 20 dicuntur). Post disceptationem tantum prima propositio probatur. Placet textus cum additione „et traduntur”.

⁷⁹ Por. tamże: “Canon 17 (novus + CIC 1376) Nulla studiorum Universitas nomen „Universitatis catholicae” gerat, nisi quae ab Apostolica Sede vel Episcoporum. Conferentia erecta sit, aut cui nomen „Universitas catholica” ab eadem Apostolica Sede vel ab Episcoporum Conferentia concessum sit. Placet”.

⁸⁰ Por. tamże: “Canon 18 (novus) Ubi, attentis omnibus adiunctis, id fieri possit et expedire iudicaverint, Episcoporum Conferentiae curent ut habeantur Universitates in quibus variae disciplinae, servata quidem earum legitima autonomia, ita tradantur ut universalis praesentia efficiatur mentis christianae in toto culturae altioris promovendo studio”.

zawiera się w nim norma, która potwierdza, że uniwersytet katolicki zgodnie z naturą powinien osiągać wskazane cele i nie tylko dlatego, że uczą tam profesorowie, jako dobrzy chrześcijanie. R. Castillo Lara i M. Romero zgodzili się co do samej rzeczy, ponieważ ma wielkie znaczenie i dotyka natury uniwersytetu katolickiego, lecz byli rozbieżni co do miejsca, w którym należy ją umieścić. H. Sansierra proponował dodanie „niech będą uniwersytety, które ze swojego ustanowienia jasnieją doktryną katolicką, i w których różne dyscypliny...”. Po dyskusji W. Onclin zaproponował następujący tekst: „dążeniach, a także mając wzgląd na prawdę objawioną, tak jak ją ogłasza nauczanie Kościoła”⁸¹.

Święta Kongregacja Wychowania Katolickiego w swoich uwagach z 10 października 1975 roku, które przedstawił J. Schröffer wskazała, że: należy zadeklarować w konkretnym kanonie wrodzoną obecność Magisterium Kościoła na uniwersytecie katolickim, aby jego działalność nie była postrzegana jako ucisk lub wtargnięcie, szczególnie, gdy chodzi o *missio canonica docendi*. Zaproponowano wobec tego następujący tekst kanonu: „§ 1. Ordynariusze miejsca i konferencje biskupie, świadomi zadań swojego urzędu, niech troskliwie czuwają, aby odpowiednio i wiernie w pełni zachowywano katolicki charakter

⁸¹ Por. tamże, s. 28-29: “Exc.mus Schröffer postulat ut post „curent ut” adiungantur verba „in ipsarum territorio apte distributae” et omnes consentiunt. Idem Exc.mus Vir proponit ut alia adiungatur canonis paragraphus cuius textus est: „Universitas Catholica, et qua institutio et qua communitas, finibus Universitatis qua talis inspirationem lumenque Revelationis Christianae addit, necnon fidelitatem erga Christi nuntium quatenus ab Ecclesia transmissum sibi assumit”. Rev.mus Onclin tenet paragraphum non necessariam esse, quia normam in ea non contineri, sed tantum aliquam theoreticam affirmationem. Replicat Exc.mus Vir formam quidem declarativam esse, tamen realiter in ea normam contineri, quia affirmatur quod Universitas Catholica, suapte natura, fines indicatos persequi debet et non tantum quia professores ibi docent ut boni christifideles. Exc.mi Castillo Lara et Romero concordant de re in seipsa, quia magni momenti est, et naturam Catholicae Universitatis respicit, disputant tamen de loco ubi ponenda sit. Exc.mus Sansierra proponit ut dicatur „habeantur Universitates quae ex sua institutione nituntur doctrina catholica et in quibus variae disciplinae...”. Post disceptationem Rev.mus Onclin sequentem textum proponit: „studio atque ratio habeatur veritatis revelatae, uti ab Ecclesiae magisterio declaratur”.

ich uniwersytetów katolickich. W nich bowiem trwa wewnętrzna obecność doktrynalna i duszpasterska ordynariuszy miejsca, którzy to sami z wyraźnej woli Chrystusa są opiekunami i prawdziwymi interpretatorami wiary katolickiej. Aby zatem mogli wykonywać swoje prawa i obowiązki względem uniwersytetów katolickich, winni się cieszyć odpowiednimi środkami prawnymi. § 2. Ta obecność ordynariusza miejsca przede wszystkim dotyczy dyscyplin teologicznych, ponieważ są naukami wiary. Dlatego teolog, jako nauczyciel i badacz powinien pracować w świetle wiary i we wspólnocie Kościoła, przekonany, że zarówno teologia nie traktuje z zewnątrz wiary i magisterium, tak jakakolwiek dyscyplina teologiczna, która odcina się od wiary i magisterium bez wątpienia traci swoją naturę teologii katolickiej. Dlatego każdy nauczający nauk świętych potrzebuje misji kanonicznej do nauczania⁸².

W. Onclin podtrzymał zdanie, że misja kanoniczna do nauczania odnosi się do uniwersytetów kościelnych, a nie katolickich. J. Schröffer odpowiedział, że chodzi nie tylko o misję kanoniczną, ale także o nadzór biskupów. H. Sansierra wskazał, że z tego powodu,

⁸² Por. tamże, s. 29-30: "Sacra Congregatio pro Educatione Catholica in suis animadversionibus et suggestionibus circa nostrum schema, quae Exc.mus Schröffer proponit, haec habet: „Occorre dichiarare in un apposito canone la presenza nativa dei Magistero Ecclesiastico nell'Università Cattolica, affinché la sua opera non sia considerata come una sopraffazione o un'intrusione; ciò specialmente per quanto riguarda la „missio canonica docendi". „Par.1. Ordinarii locorum ac Conferentiae Episcopales, sui officii munerisque conscii, sedulo invigilent quo aptius fideliusque nota catholica suarum Universitatum Catholicarum integra servetur. In iis enim Ordinariorum locorum praesentia doctrinalis et pastoralis ab intrinseco manat, cum ipsi ex expressa Christi voluntate tutores sint et germani interpretes fidei catholicae. Ut autem sua iura et officia erga Universitates Catholicas exercere valeant, idoneis subsidiis iuridicis polleant oportet. „Par.2. Quae Ordinariorum locorum praesentia theologicas disciplinas, quippe quae sunt scientiae fidei, praeprimis spectat. Proinde theologus, ut docens et investigator, in luce fidei et in communione Ecclesiae operari tenetur, persuasus tum theologiam non ab extrinseco fidem et Magisterium respicere tum quamlibet disciplinam theologicam quae a fide et a Magisterio abstraheret procul dubio suam theologiae catholicae naturam amittere. Quare quilibet docens scientiarum sacrarum missione canonica docendi indiget".

że uniwersytety nazywa się katolickimi, należy mówić także o jakiejś relacji do hierarchii kościelnej. R. Castillo Lara utrzymywał, że powinna być ułożona jakaś norma odpowiadająca myśli Świętej Kongregacji. W uniwersytetach już istniejących sprawa jest już regulowana przez statuty i wypada, aby dotyczyła także uniwersytetów nowo erygowanych. Ponadto stał na stanowisku, że byłoby dobrze, aby dodać coś o konieczności wierności względem ortodoksji i Stolicy Apostolskiej. W. Onclin zaproponował następujący tekst: „Konferencje biskupów i biskupi diecezjalni, których to dotyczy, niech się troszczą, aby uniwersytety katolickie wiernie zachowywały zasady nauki chrześcijańskiej”. Propozycja została przyjęta, a kanon 18 przyjął następujące brzmienie: „ § 1. Tam, gdzie, uwzględniając wszelkie okoliczności, jest to możliwe i wydaje się odpowiednie, konferencje biskupów niech się troszczą, aby były uniwersytety na ich własnych terytoriach odpowiednio rozłożone, w których różne dyscypliny, z zachowaniem jednak ich legalnej autonomii, wyklada się w taki sposób, aby zadbać o powszechną obecność myśli chrześcijańskiej we wszelkich dążeniach do rozwoju wyższej kultury, a także mając na uwadze prawdę objawioną, tak jak ją ogłasza Urząd Nauczycielski Kościoła. § 2. Konferencje biskupów i biskupi diecezjalni, których to dotyczy niech się troszczą, aby uniwersytety katolickie wiernie zachowywały zasady nauki chrześcijańskiej”⁸³.

⁸³ Por. tamże, s. 30-31: “Rev.mus Onclin sententiam tenet missionem canonicam docendi tantum valere pro Universitatibus Ecclesiasticis sed non catholicis. Respondet Exc.mus Schröffer non tantum de missione canonica agi, quam etiam de Episcoporum vigilantia. Exc.mus Sansierra, ex eo quod Universitates vocentur catholicae, aliquam debent dicere relationem ad Hierarchiam ecclesiasticam. Exc.mus Castillo Lara tenet aliquam normam sensu a S. Congregatione indicato componendam esse. In Universitatibus iam existentibus res a statutis iam regulatur et oportet ut habeatur etiam pro Universitatibus noviter erigendis. Exc.mus Vir insuper tenet bonum esse ut aliquid adiungatur ut exigentia fidelitatis erga orthodoxiam et Sedem Apostolicam affirmetur. Rev.mus Onclin sequentem textum proponit: „Episcoporum Conferentia aut Episcopi dioecesani, quorum interest, solliciti sint ut in Universitate catholica fideliter principia doctrinae Christianae serventur”. Placet. Textus itaque totius canonis 18 est: „§ 1. Ubi, attentis omnibus adiunctis, id fieri possit et expedit iudicaverint, Episcoporum Conferentiae curent ut habeantur

J. Schröffer przedstawił inną sugestię ze strony Świętej Kongregacji: „Nie potwierdzając, że Wielki Kanclerz jest obowiązkowy, jeśli chodzi o uniwersytety katolickie erygowane kanonicznie, koniecznym jest doprecyzowanie jego kompetencji w odniesieniu do uniwersytetu i ordynariusza miejsca, gdy ten ostatni nie jest równocześnie Wielkim Kanclerzem”. Dykasteria ta zaproponowała wobec tego następujące brzmienie kanonu: „§ 1. Ordynariusz miejsca zachowuje nienaruszone i nietknięte obowiązki i prawa, chociażby nie były mu powierzone zadania Wielkiego Kanclerza uniwersytetu katolickiego. Jeśli Wielkim Kanclerzem uniwersytetu jest ktoś inny niż ordynariusz miejsca, prawa i obowiązki ordynariusza w uniwersytecie wypełnia Wielki Kanclerz, zawsze zasięgając rady ordynariusza w sprawach większej wagi. § 2. Z zachowaniem przepisu § 1 oraz zawsze zachowując wolność akademicką, do ordynariusza miejsca należy czujnie strzec ortodoksji wiary, dobrych obyczajów i kościelnej dyscypliny na uniwersytecie katolickim w swojej diecezji, a także udzielanie i w razie konieczności odbieranie misji kanonicznej do nauczania jakimkolwiek nauczycielom świętych dyscyplin”. W. Onclin odnosząc się do tej propozycji utrzymywał, że uniwersytet swoim zasięgiem przekracza obszar diecezji i obejmuje wiele regionów, dlatego też nie wydaje się odpowiednim, aby przyznawać ordynariuszom miejsca szczególne prawa w uniwersytecie. J. Schröffer odpowiedział, że ordynariusz miejsca posiada pewne prawa wrodzone w uniwersytecie, który znajduje się na terytorium jego okręgu. Z kolei W. Onclin przekonywał, że ta sprawa powinna zależeć od statutów uniwersytetu. Ponieważ J. Schröffer dalej nie nalegał propozycja upadła⁸⁴.

Universitates, in ipsarum territorio apte distributae, in quibus variae disciplinae, servata quidem earum legitima autonomia, ita tradantur ut universalis praesentia efficiatur mentis Christianae in toto culturae altioris promovendo studio atque ratio habeatur veritatis revelatae, prout ab Ecclesiae Magisterio declaratur. § 2. Episcoporum Conferentiae aut Episcopi dioecesani quorum interest solliciti sint ut in Universitate catholica fideliter principia doctrinae Christianae servantur”.

⁸⁴ Por. tamże, s. 31-32: „Aliam Exc.mus Schröffer proponit suggestionem ex parte Sacrae Congregationis cuius est Secretarius: „Senza affermare che il Gran Cancelliere è obbligatorio quando si tratta di Università Cattoliche canonicamente erette,

Kolejnym kanonem, nad którym wywiązała się dyskusja był kanon 19⁸⁵. W. Onclin zaproponował, aby w kolejnym paragrafie kanonu mówić o tym, że profesorowie teologii potrzebują misji kanonicznej udzielonej przez Stolicę Apostolską. J. Schröffer zauważył, że także ordynariusz może udzielić misji kanonicznej. R. Castillo Lara postulował, aby mówić o „misji udzielonej przez właściwą władzę kościelną”. M. Romero preferował, aby mówić wyłącznie, że „profesorowie potrzebują misji kanonicznej”. To spodobało się także innym. Z kolei znów powołując się na propozycję Kongregacji J. Schröffer wnioskował aby pomimo istnienia Wydziału Teologicznego lub przynajmniej Katedry Teologii nie istniało ryzyko zaniedbania katolickiego wychowania religijnego studentów, należy dodać na końcu tekstu: „Należy zapewnić studentom katolicką edukację religijną w trakcie

è tuttavia necessario precisare le sue competenze nei riguardi dell'Università e dell'Ordinario del luogo quando quest'ultimo non sia egli stesso il Gran Cancelliere. „Par.1. Ordinarius loci tuta sartaque retinet sua officia et iura, quamvis ei non sit munus Magni Cancellarii Universitatis Catholicae. Quod si Universitatis Magnus Cancellarius sit alius ab Ordinario loci, iura atque officia Ordinarii a Magno Cancellario intra Universitatem explentur, semper initis consiliis in rebus maioris momenti cum eodem Ordinario. „Par.2. Ordinarii loci est, salvo praescripto par.1, academica semper servata libertate, in Universitate Catholica suae Dioecesis, fidei orthodoxiam, bonos mores atque ecclesiasticam disciplinam vigilanter tutari, nec non missionem canonicam docendi omnimodis magistris sacrarum disciplinarum concedere et pro necessitate auferre”. Ad hanc propositionem quod attinet, Rev.mus Onclin tenet Universitatem dioecesis campum excedere et plures regiones respicere, quapropter non convenit ut loci Ordinarii iura particularia in Universitate concedantur. Replicat Exc.mus Schröffer loci Ordinarium quoddam ius nativum in Universitate, quae in territorio suae ditionis est, habere. Instat Rev.mus Onclin rem ex Universitatis statutis pendere. Exc.mus Schröffer non insistit et propositio cadit”.

⁸⁵ Por. tamże, s. 32: “Canon 19 (novus) „Ut theologica inquisitio cum quaestionibus cuique tempori propriis connectatur atque hominibus variarum disciplinarum excultoribus ad pleniorum fidei quoque scientiam universalioremque ordinis creati cognitionem auxilio esse valeat, curent Episcoporum Conferentiae ut in Universitatibus Catholicis, immo, ubi id expediat et fieri possit, etiam in aliis Universitatibus, erigatur Facultas S. Theologiae aut Institutum vel saltem cathedra S. Theologiae, in qua lectiones pro laicis quoque tradantur”.

programu studiów poprzez odpowiednie wykłady”⁸⁶. Pomysł został przyjęty przez wszystkich, lecz W. Onclin zaproponował następującą redakcję tekstu: „Na poszczególnych wydziałach uniwersytetów katolickich, mają być wykłady, na których porusza się te szczególne kwestie teologiczne, które są związane z dyscyplinami uprawianymi na tych wydziałach”.

Na koniec dyskusji tekst kanonu przyjął następujące brzmienie: „§ 1. Aby badania teologiczne mocniej powiązać z problemami właściwymi każdemu czasowi, a także aby mogło być to pomocą w osiągnięciu pełniejszej wiedzy o wierze oraz poznaniu powszechnego porządku stworzenia dla ludzi uprawiających różne dyscypliny, niech konferencje biskupów troszczą się, aby na uniwersytetach katolickich, a także tam gdzie to pożyteczne i możliwe także na innych uniwersytetach erygowano wydział świętej teologii, albo instytut lub przynajmniej katedrę świętej teologii, na której będą prowadzone dostosowane wykłady, także dla studentów świeckich. § 2. Na poszczególnych wydziałach uniwersytetów katolickich, mają być wykłady, na których porusza się te szczególne kwestie teologiczne, które są związane z dyscyplinami uprawianymi na tych wydziałach. § 3. Ci, którzy na uniwersytetach, o których mowa w § 1 i § 2 prowadzą wykłady teologii, potrzebują misji kanonicznej”⁸⁷.

⁸⁶ Por. tamże, s. 32-33: “Rev.mus Onclin proponit ut in alia § dicatur theologiae professores missione canonica, ab Apostolica Sede concessa, indigere. Exc.mus Schröffer animadverit quod etiam Ordinarius missionem canonicam concedere potest. Exc.mus Castillo Lara proponit „a competenti auctoritate ecclesiastica”. Exc.mus Romero praefert ut tantum dicatur „professores missione canonica indigent”. Quod placet etiam aliis. Exc.mus Schröffer suggestionem S. Congregationis proponit: „Affinchè non si rischi, nonostante la presenza di una Facoltà Teologica o almeno di una Cattedra di Teologia, di trascurare la formazione religiosa cattolica degli studenti, si aggiunga al termine del testo: „Studentium institutio religiosa catholica durante studiorum curriculo aptis lectionibus in tuto ponatur”.

⁸⁷ Por. *Tamże*, s. 33: „Propositio seu idea ab omnibus accipitur, tamen Rev.mus Onclin sequentem redigit textum: „In singulis facultatibus Universitatis catholicae lectiones habeantur in quibus eae praecipue tractentur quaestiones theologiae quae cum disciplinis earundem facultatum sunt connexae”. In fine disceptationis textus canonis sic sonat: § 1. Ut theologica inquisitio arctius cum quaestionibus cuique

Święta Kongregacja Wychowania Katolickiego do kanonu 20 proponowała § 2 w następującym brzmieniu: „Wszystkie uniwersytety i wydziały katolickie mają obowiązek krzewienia tej integracji wiedzy, w której kultywuje się bardziej odpowiednią wizję i integralną formację osoby ludzkiej oraz podkreślane są wszystkie wartości pochodzące od Boga Stwórcy i Chrystusa Zbawiciela”. R. Castillo Lara utrzymywał, że ten paragraf nie jest on konieczny, gdyż rzecz wynika sama z siebie, na co przystali wszyscy pozostali. Aby jednak nie przejść obojętnie obok propozycji dykasterii postanowiono do kanonu 16 dodać następujące słowa: „a także promocji integralności osoby ludzkiej”⁸⁸.

tempori propriis conectatur atque hominibus variarum disciplinarum excultoris ad plenioris fidei quoque scientiam universalioremque ordinis creati cognitionem auxilio esse valeat, cunctis Episcoporum Conferentiae unius in Universitatibus catholicis, immo, ubi id expediat et fieri possit, etiam in aliis Universitatibus, erigatur Facultas S. Theologiae aut Institutum vel saltem cathedra S. Theologiae, in qua lectiones laicis quoque alumnis accommodatae tradantur. § 2. In singulis Facultatibus Universitatis catholicae lectiones habeantur in quibus eae praecipue tractentur quaestiones theologicae quae cum disciplinis earundem Facultatum sunt connexae. § 3. Qui in Universitatibus de quibus in §§ 1 et 2 lectiones tradunt theologicas missione egent canonica. (cfr. Conc. Vat. II, Decl. „Gravissimum educationis”, n. 10; Const. „Gaudium et spes”, n. 57). ”

⁸⁸ Por. tamże, s. 34: “Canon 20 (novus) In Universitatibus et Facultatibus omnibus quae ad mentem Ecclesiae erectae sint, solliciti sint Universitatum Moderatores atque professores ut singulae disciplinae propriis principiis, propria methodo atque propria inquisitionis scientificae libertate excolantur, ut profundior in dies earum intelligentia obtineatur, atque adeo etiam altius perspicere possit quia ratione fides et ratio in unum verum conspirent. S. Congregatio pro Educatione Catholica ad hunc canonem sequentem habet propositionem: „L'attuale testo del canone formi il § 1 e gli si faccia seguire un § 2, così concepito: „§ 2. Omnibus Universitatibus et Facultatibus Catholicis officium incumbit illam cognitionum integrationem promovendi, in qua aptius visio atque efformatio integralis personae humanae excolantur omnesque valores a Deo creatore et a Christo salvatore manantes extollantur”. (cfr. Const. „Gaudium et spes”, n. 61). Ad canonem quod attinet, Exc.mus Castillo Lara tenet eum necessarium non esse, quia res est quae per se patet, uti dicit. Concordant alii ut haec § non addatur. Ad propositionem S. Congregationis omnes conveniunt ut can. 16 hisce verbis compleatur: „... hominum culturam necnon ad personae humanae integram promotionem cum conferant...”.

W przypadku kanonu 21 Święta Kongregacja Wychowania Katolickiego zaproponowała, aby wzmiankę o konferencjach międzynarodowych poprzedzić słowem „także”, aby wskazać, że przykłady współpracy wymienione w tym kanonie nie są wyczerpujące. Po rozważeniu sprawy nie przyjęto propozycji i tekst pozostał w niezmienionym brzmieniu⁸⁹. Podobnie nie zmieniono brzmienia kanonu 22⁹⁰ oraz kanonu 23. Zgodnie z sugestią R. Castillo Lara przeniesiono go do kanonów o wychowaniu chrześcijańskim⁹¹.

Po zakończeniu IX sesji grupy studyjnej *De Magisterio Ecclesiastico*, która odbywała się w dniach 3-7 maja 1976 roku przyjęto tekst kanonów bez zmian, co stało się następnie podstawą sporządzenia schematu Księgi III o Nauczycielskich zadaniach Kościoła⁹².

⁸⁹ Por. tamże, s. 34-35: “Canon 21 (novus) Curent earumdem Universitatum catholicarum moderatores et professores ut variae Universitatis Facultates sibi inter se praestent operam, atque amplam foveant cum aliis Universitatibus cooperationem, in conventibus internationalibus participando eosque promovendo, in scientificis pervestigationibus cum aliis collaborando, magistros ad tempus permutando atque alia quae ad maius scientiarum incrementum conferre possint media provehendo. S. Congregatio pro Educatione Catholica haec suggerit: „Far precedere „in conventibus internationalibus” da un „etiam”, per indicare che gli esempi di collaborazione qui addotti non sono esaustivi”. Re tamen considerata, non accipitur et ideo textus probatur uti iacet”.

⁹⁰ Por. tamże, s. 35: “Canon 22 (novus) Provideant Episcoporum Conferentiae regionis atque loci Ordinarius ut christifidelibus adultis quoque praebeatur possibilitas ad profundiores in religione Christiana consequendam institutionem, ideoque ordinentur lectiones et colloquia de quaestionibus religiosis atque, ubi id fieri possit, condantur scholae superiores vel academiae scientiarum religiosarum, in quibus nempe docentur disciplinae theologicae aliaeque quae ad culturam christianam pertinent”.

⁹¹ Por. tamże: “Canon 23 (novus) Institutionem educationemque in doctrina Christiana plurimi faciant omnes christifideles, quippe qui omnes ad plenioram veritatis cognitionem sint vocati atque etiam solliciti esse debeant ut nuntium evangelicum, ad quod rite cognoscendum atque actuose vivendum institutio iuvenum maxime confert, efficacius propagetur et ab hominibus reapse recipiatur. Textus placet, tamen cum potius canones generales respiciat, ex propositione Exc.mi Castillo Lara transfertur post canonem 4”.

⁹² Por. PONTIFICIA COMMISSIO CODICI IURIS CANONICI RECOGNOSCENDO, *De Magisterio Ecclesiastico. Canones probati in sessione VIII^a et IX*, s. 23-25, w: Archivio del

8. Schemat z 1977 roku

W schemacie z 1977 roku w Księdze III o Nauczycielskim zadaniu Kościoła⁹³ znalazły się kanony dotyczące uniwersytetów Katolickich. W tym zestawieniu przyjęły one numerację od kanonu 58 do kanonu 64. W schemacie tym doszło jedynie do nielicznych następujących zmian: w kanonie 18 zmianie uległo sformułowanie § 2 ze słów *solliciti sit* na *officium et ius habent invigilandi* (1), zaś § 3 kanonu 19 został wydzielony jako odrębny kanon o numerze 64 (2). Także jego brzmienie uległo zmianie. Według nowego projektu, misji kanonicznej wymaga też prowadzenie wykładów z przedmiotów związanych z teologią, nie tylko samej teologii.

Kanon 58 (nowy)

Kościół powołuje wyższe Uniwersytety studiów i wydziały, w których uprawa się i wykłada dyscypliny naukowe, bowiem one przyczyniają się do podwyższenia kultury ludzkiej, oraz pomagają pełniejszej promocji osoby ludzkiej, a także są pożyteczne dla dobra duchowego ludzi, a poza tym, pomagając głębszemu poznaniu rzeczy, stanowią pomoc w lepszym poznaniu prawdy objawionej⁹⁴.

Kanon 59 (nowy)

Żaden uniwersytet studiów nie może nazywać się uniwersytetem katolickim, chyba że został erygowany przez Stolicę Apostolską albo

Dicastero per i Testi Legislativi, Fondo *Pontificia Commissio Codici Iuris Canonici Recognoscendo*, teczka nr 165.

⁹³ Por. PONTIFICIA COMMISSIO CODICI IURIS CANONICI RECOGNOSCENDO, *Schema canonum libri III. De Ecclesiae munere docendi (Reservatum)*, Typis Polyglottis Vaticanis 1977.

⁹⁴ Por. tamże, s. 28: „Can. 58 (novus) Magni facit Ecclesia Universitates studiorum atque Facultates, in quibus diversae excoluntur et traduntur disciplinae scientificae, quippe quae, ad altiore hominum culturam necnon ad plenior personae humanae promotionem cum conferant, bono eorum spirituali quoque proficiant, quaeque praeterea, ad profundior rerum cognitionem cum adlaborent, ad veritatem revelatam altius cognoscendam auxilio esse valeant. [nota 1: Cfr. Conc. Vat. II, Decl. Gravissimum educationis, n. 10]”.

konferencję biskupów, albo któremu na posługiwanie się nazwą uniwersytet katolicki zezwoliła ta sama Stolica Apostolska albo konferencja biskupów⁹⁵.

Kanon 60 (nowy)

§ 1. Tam, gdzie, uwzględniając wszelkie okoliczności, jest to możliwe i wydaje się odpowiednie, konferencje biskupów niech się troszczą, aby były uniwersytety, odpowiednio rozłożone na ich terytorium, w którym różne dyscypliny, z zachowaniem jednak ich legalnej autonomii, wyklada się w taki sposób, aby zadbać o powszechną obecność myśli chrześcijańskiej we wszelkich dążeniach do rozwoju wyższej kultury oraz mając wzgląd naprawdę objawioną tak jak ją Urząd Nauczycielski Kościoła

§ 2. Konferencje biskupów oraz biskupi diecezjalni, których to dotyczy mają obowiązek i prawo czuwania, aby na uniwersytecie katolickim wiernie zachowywano zasady nauki chrześcijańskiej⁹⁶.

Kanon 61 (nowy)

§ 1. Aby badania teologiczne ściślej powiązać z problemami właściwych sobie czasów, oraz pomagać ludziom uprawiającym różne dyscypliny w osiągnięciu pełniejszej wiary oraz wiedzy o powszechnym porządku stworzenia właściwa władza kościelna niech się troszczy, aby na uniwersytetach katolickich, a także tam gdzie to pożyteczne i możliwe, także na innych uniwersytetach, erygowano

⁹⁵ Por. tamże: „Can. 59 (novus; CIC 1376) Nulla studiorum Universitas nomen « Universitatis catholicae » gerat, nisi quae ab Apostolica Sede vel Episcoporum Conferentia erecta sit, aut cui nomen « Universitas catholica » ab eadem Apostolica Sede vel ab Episcoporum Conferentia concessum sit”.

⁹⁶ Por. tamże: „Can. 60 (novus) § 1. Ubi, attentis omnibus adiunctis, id fieri possit et expedire iudicaverint, Episcoporum Conferentiae curent ut habeantur Universitates, in ipsarum territorio apte distributae, in quibus variae disciplinae, servata quidem earum legitima autonomia, ita tradantur ut universalis praesentia efficiatur mentis christianae in toto culturae altioris promovendo studio atque ratio habeatur veritatis revelatae, prout ab Ecclesiae Magisterio declaratur. [nota 1: Cfr. Conc. Vat. II, Decl. Gravissimum educationis, n. 10]. § 2. Episcoporum Conferentiae aut Episcopi dioecesani quorum interest officium et ius habent invigilandi ut in Universitate catholica fideliter principia doctrinae christianae servantur”.

wydział świętej teologii, albo instytut, albo przynajmniej katedrę świętej teologii, na której także świeccy studenci będą otrzymywali dostosowane wykłady.

§ 2. Na poszczególnych wydziałach uniwersytetu katolickiego niech będą wykłady, w których porusza się główne problemy teologiczne powiązane z dyscyplinami uprawianymi na tych wydziałach⁹⁷.

Kanon 62 (nowy)

Moderatorzy i profesorowie tychże uniwersytetów mają się troszczyć, aby różne wydziały uniwersytetu okazywały sobie wzajemną pomoc, zachowując także szeroką współpracę z innymi uniwersytetami, uczestnicząc i organizując konferencje międzynarodowe, współpracując w badaniach naukowych, prowadząc czasową wymianę nauczycieli akademickich, a także popierając inne działania służące większemu rozwojowi nauki⁹⁸.

⁹⁷ Por. tamże, s. 28-29: „Can. 61 (novus) § 1. Ut theologica inquisitio arctius cum quaestionibus cuique tempori propriis connectatur atque hominibus variarum disciplinarum ex cultoribus ad pleniorē fidei quoque scientiam universalioremque ordinis creati cognitionem auxilio esse valeat, curet Auctoritas ecclesiastica competens ut in Universitatibus catholicis, immo, ubi id expediat et fieri possit, etiam in aliis Universitatibus, erigatur Facultas S. Theologiae aut Institutum vel saltem cathedra S. Theologiae, in qua lectiones laicis quoque alumnis accommodatae tradantur. [nota 1: Cfr. Conc. Vat. II, Decl. Gravissimum educationis, n. 10; Const. Gaudium et spes, n. 57]. § 2. In singulis Facultatibus Universitatis catholicae lectiones habeantur in quibus eae praecipue tractentur quaestiones theologicae quae cum disciplinis earundem facultatum sunt conexas. [nota 1: Cfr. Conc. Vat. II, Decl. Gravissimum educationis, n. 10; Const. Gaudium et spes, n. 36]”.

⁹⁸ Por. tamże, s. 29: „Can. 62 (novus) Curent earundem Universitatum moderatores et professores ut variae Universitatis Facultates sibi inter se praestent operam, atque amplam foveant cum aliis Universitatibus cooperationem, in conventibus internationalibus participando eosque promovendo, in scientificis pervestigationibus cum aliis collaborando, magistros ad tempus permutando atque alia quae ad maius scientiarum incrementum conferre possint media provehendo. [nota 1: Cfr. Conc. Vat. II, Decl. Gravissimum educationis, n. 12]”.

Kanon 63 (nowy)

Regionalna konferencja biskupów i biskup diecezjalny mają zadbać, aby także dorosłym chrześcijanom zapewnić możliwość uzyskania głębszego wykształcenia w religii chrześcijańskiej, dlatego też niech organizują wykłady i kolokwia o sprawach religijnych oraz tam, gdzie to możliwe zakładają szkoły wyższe lub akademie wiedzy religijnej, w której mianowicie będzie uczyć się dyscyplin teologicznych i innych, które przynależą do kultury chrześcijańskiej⁹⁹.

Kanon 64 (nowy)

Ci którzy prowadzą wykłady z teologii albo z związane z teologią w instytutach studiów wyższych potrzebują misji kanonicznej¹⁰⁰.

Podsumowanie

Zgodnie z zamysłem św. Jana XXIII, papieża, Sobór Watykański II otworzył okna Kościoła na otaczający go świat. Zamiast petryfikować zastane schematy działania i myślenia o roli Kościoła i chrześcijan we współczesności, podkreślił szczególne znaczenie apostołatu i konieczności dostosowywania języka przekazu wiary do potrzeb i zrozumienia człowieka drugiej połowy XX wieku. Ten fakt nie mógł nie znaleźć odzwierciedlenia w pracach Papieskiej Komisji ds. Odnowy Kodeksu Prawa Kanonicznego w obszarze reformy kanonów o nauczycielskich zadaniach Kościoła. Kościół, podobnie jak inne podmioty, ma prawo do zakładania własnych szkół, w tym uniwersytetów. Ich zadaniem jest nie tylko kształcenie w obszarze tzw. świętych nauk, ale również prowadzenie badań i nauczanie innych dyscyplin uznawanych za

⁹⁹ Por. tamże: „Can. 63 (novus) Provideant Episcoporum Conferentia regionis atque Episcopus diocesanus ut christifidelibus adultis quoque praebeatur possibilitas ad profundiorum in religione Christiana consequendam institutionem, ideoque ordinentur lectiones et colloquia de quaestionibus religiosis atque, ubi id fieri possit, condantur scholae superiores vel academiae scientiarum religiosarum, in quibus nempe doceantur disciplinae theologiae aliaeque quae ad cuius christianam pertinent”.

¹⁰⁰ Por. tamże: „Can. 64 (novus) Qui in studiorum superiorum Institutis quibuslibet lectiones tradunt theologicas aut cum theologia conexas missione egent canonica”.

dyscypliny świeckie. W tych wspólnotach uniwersyteckich znajduje szczególne odzwierciedlenie przekonanie, że wiara i rozum nie są rzeczywistościami przeciwstawnymi, lecz wzajemnie się uzupełniają.

Pierwsza faza prac redakcyjnych nad nowymi kanonami o uniwersytetach katolickich zmierzała właśnie do tego, aby soborowe założenia przełożyć na język prawa kościelnego. Stąd znaczna część dyskusji i projektów koncentrowała się wokół celów uniwersytetu katolickiego, podmiotów kompetentnych do ich zakładania, sposobu funkcjonowania uniwersytetu z uwzględnieniem z jednej strony wolności badań i autonomii naukowej, z drugiej zaś koniecznością zachowania ich specyficznej tożsamości. Uniwersytety jako rzeczywistości powszechne (nieograniczone tylko do jednego obszaru geograficznego) powinny mieć na względzie swoją uniwersalność zarówno w odniesieniu do podejmowanych zagadnień, jak i oddziaływania. Uniwersytety te powinny być tak rozlokowane, aby umożliwić uzyskanie wykształcenia wszystkim, którzy mają do tego zdolności, bez względu na status majątkowy. Poniekąd z ich uniwersalności wynika konieczność wzajemnej współpracy pomiędzy uniwersytetami i wydziałami. Nie można przejść obojętnie obok szczególnej właściwości uniwersytetów katolickich, jaką jest podleganie zwierzchnictwu jednej władzy, pomimo rozproszenia po całym świecie. Ten czynnik stanowi niewątpliwie przyrodzoną zdolność do umiędzynarodowienia, podkreślonego szczególnie w dzisiejszych czasach. Wpływ soborowego nauczania na kodyfikację prawa o uniwersytetach znajdował odbicie w często podejmowanym postulatcie poszanowania autonomii i właściwości każdej z uprawianych dyscyplin. Bez wątpienia dzięki temu te jednostki edukacyjne mogłyby bronić się przed zarzutami ideologizacji światopoglądowej. Zachowanie tożsamości katolickiej uniwersytetu proponowano zabezpieczyć poprzez tworzenie jednostek w uniwersytecie odpowiedzialnych za badania teologiczne, troskę o religijną formację intelektualną studentów (co należy podkreślić – dobrowolną) oraz wprowadzenie obowiązku posiadania misji kanonicznej dla wykładowców przedmiotów teologicznych. Ponadto samo nauczanie dyscyplin, które w jakiś sposób dotyczą wiary, powinno odzwierciedlać myśl chrześcijańską i nauczanie Kościoła.

Projektowane kanony nie zostały w zaproponowanym kształcie włączone wprost do Kodeksu. Wyrazem synodalności Kościoła *in praxis* były szerokie konsultacje przed wejściem w życie tej ustawy. Dalsze losy projektu wskazują, że zasięgnięcie opinii szerokiego grona biskupów, uniwersytetów i ekspertów nie było tylko formalnością, lecz miało istotny wpływ na ostateczne ukształtowanie obowiązującego prawodawstwa.

Drafting of the Project of Canons About Catholic Universities by the Pontifical Commission for the Revision of the Code of Canon Law (1968-1977)

The renewal of church life in the 20th century, which culminated in the Second Vatican Council, in a some way forced the need to codify the norms about Catholic universities, which at the beginning of the second half of this century had not been comprehensively regulated in canon law. The task of drafting the canons of the Code was entrusted to the Pontifical Commission for the Revision of the Code of Canon Law. In the years 1968-1977, the Commission developed the first draft of canons about Catholic universities. This study presents in detail the process of preparing this project for sending it for consultation to the universal Church.

Słowa kluczowe: reforma; kodyfikacja; prawo kanoniczne; uniwersytet katolicki

Keywords: reform; codification; canon law; catholic university

NOTA O AUTORACH

Rafał Borowy – doktorant w Szkole Doktorskiej Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie w dyscyplinie prawo kanoniczne, absolwent WPK UKSW oraz WPiA UKSW.

dr Radosław Gosiewski – dr w zakresie prawa kanonicznego, absolwent WPK UKSW oraz WPiA UKSW, aplikant radcowski w Okręgowej Izbie Radców Prawnych w Warszawie.

Artykuł stanowi opracowanie własne autora/autorów. Treść uzupełniona o pracę badawczą została wygłoszona podczas międzynarodowej konferencji naukowej realizowanej w maju 2024 roku w ramach programu „Nauka dla Społeczeństwa” nr umowy NdS/550272/2022/2022 pod tytułem „Rola systemu szkolnictwa wyższego i nauki. Historia – teraźniejszość – ku przyszłości” realizowanego przez Fundację „Pro Polonia” we współpracy z Wydziałem Prawa Kanonicznego oraz Wydziałem Prawa i Administracji Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie.

**NAUKA DLA
SPOŁECZEŃSTWA**